

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ
«Соціальна психологія»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Фальковська Л.М., Шмиглюк О.Г.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ
«Соціальна психологія»

Укладачі: Фальковська Л.М., Шмиглюк О.Г.

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2015

УДК 316.6(07)
ББК 88.5
М54

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка*

Рецензенти:

- Климчук В.О.** – кандидат психол. наук, докторант ІСПП НАПН України
Косигіна О.В. – кандидат психол наук, завідувач кафедри педагогіки та
андрагогіки ЖОІППО

Фальковська Л.М., Шмиглюк О.Г.

М54 Методичні рекомендації з курсу «Соціальна психологія» –
Житомир, 2015. – 95 с

Методичні матеріали з курсу «Соціальна психологія» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно, логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з напрямку підготовки 6.030102 «Психологія». Вони охоплюють всі змістові модулі, визначені освітньо-професійною програмою.

Методичні матеріали з дисципліни «Соціальна психологія» складаються зі: вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів, наявні завдання та вимоги до підсумкових модульних робіт і до екзамену, список рекомендованої літератури.

УДК 316.6(07)
ББК 88.5

© Л.М.Фальковська, О.Г.Шмиглюк, 2015

ЗМІСТ

Вступ	7
Структура навчальної дисципліни	8
Рекомендації до організації самостійної роботи	9
Алгоритм виконання лабораторної роботи	11
<i>Модуль 1</i>	13
Лекційний курс	14
Практичні заняття	18
Лабораторний курс	23
Завдання до ПМР 1	27
<i>Модуль 2</i>	29
Лекційний курс	30
Практичні заняття	34
Лабораторний курс	38
Завдання до ПМР 2	40
<i>Модуль 3</i>	41
Лекційний курс	42
Практичні заняття	45
Лабораторний курс	49
Завдання до ПМР 3	49
<i>Модуль 4</i>	51
Лекційний курс	52
Практичні заняття	54
Лабораторний курс	57
Завдання до ПМР 4	60
Вимоги та завдання до екзамену	62
Критерії оцінювання	67
Рекомендована література до курсу	71
Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Соціальна психологія» (О.Г. Шмиглюк)	73
1.1. Базова методика до курсу	73
1.2. Приклад виконання професійно-орієнтованого завдання з курсу «Соціальна психологія».....	81

ВСТУП

Соціальна реальність, що суб'єктивно відображається особистістю, заломлюючись через її психіку, формує певне ставлення до подій, соціальних інституцій, до інших людей та груп. Розуміння та переосмислення наукових здобутків в царині соціально-психологічного знання є актуальним питанням сьогодення.

Дисципліна має розкрити майбутнім фахівцям у психології зміст механізмів соціальної поведінки, сутнісних та динамічних ознак соціальних груп, особливостей особистісного становлення, феноменів масової поведінки тощо.

Метою викладання дисципліни «Соціальна психологія» є набуття майбутніми психологами знань щодо розв'язання соціально-психологічних проблем у процесі виконання різноманітних теоретичних та прикладних завдань.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Соціальна психологія» є:

- оволодіння студентами категоріально-термінологічним апаратом соціальної психології;
- формування знань структури та функцій психічних процесів у взаємодії особистості та групи;
- озброїти практичними навичками консультування та тренінгу.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- особливості соціальної психології як науки;
- класифікацію соціально-психологічних методів;
- етичні аспекти проведення соціально-психологічного дослідження;
- особливості організації безконфліктного спілкування в групі;
- особливості групової динаміки;
- особливості соціалізації особистості.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні **уміти (освітньо-професійна програма, додаток Б)**:

- визначати найбільш ефективні засоби психологічного впливу на аудиторію, забезпечуючи ефективне застосування (використання) засобів вербальної та невербальної комунікації з аудиторією;
- передбачати прояви поведінки особи, групи;
- розробляти процедуру і техніку психолого-педагогічного спілкування з метою запобігання міжособистісних та міжгрупових конфліктів;
- забезпечувати можливості розвитку та формування особистості з урахуванням рішких умов спілкування;
- застосовувати психологічні методи вивчення професійних груп та колективів, особливостей керівників та підлеглих, проводити аналіз результатів їх діяльності.
- підбирати методики ділових бесід і проведення переговорів
- застосовувати психологічні методи проведення ділових бесід, переговорів у роботі з персоналом
- вивчати особливості взаємодії в організації, проводити діагностику згуртованості, спрацьованості у трудових групах
- оцінювати моделі комунікативних зв'язків у суспільстві та їх ефективність
- розробляти та здійснювати на основі конкретних досліджень оцінку, формування та корекцію іміджу політичних партій, їх лідерів, громадських та виробничих організацій
- аналізувати психологічну структуру групи (лідерство, відповідальність, перспектива, соціальний досвід)

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години, 4 кредити ECTS.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма/ заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	Самостійна робота
Модуль 1. ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ					
Тема 1. Соціальна психологія: предмет, завдання, історія становлення та місце у системі наукового знання	10/10	4/2	2/2		4/6
Тема 2. Основні напрями зарубіжної та вітчизняної соціальної психології	10/5	4/2	2/0		4/3
Тема 3. Сучасна соціальна психологія в контексті реальних потреб суспільства	3/4				3/4
Тема 4. Методологічні основи та методи соціальної психології	6/3	2/2	2/0		4/3
Тема 5. Особливості організації соціально-психологічного дослідження	6/5				4/3
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	10/11			6/2	4/9
Всього за модуль 1	45/36	10/4	6/2	6/2	23/28
Модуль 2. СПІЛКУВАННЯ У СИСТЕМІ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН					
Тема 6. Проблема спілкування у соціальній психології	10/7	4/2	2/0		4/5
Тема 7. Спілкування як обмін інформацією	8/5	2/0	2/0		4/5
Тема 8. Інтерактивна та перцептивна сторони спілкування	8/5	2/0	2/0		4/5
Тема 9. Психологічний вплив на особистість та групу у процесі спілкування	6/5	2/0			4/5
Тема 10. Соціально-психологічні особливості спілкування у конфліктних ситуаціях	5/5				5/5
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	8/9			4/0	4/9
Всього за модуль 2	45/36	10/2	6/0	4/0	25/34
Модуль 3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ГРУП.					
Тема 11. Феномен групи з погляду соціальної психології	10/8	4/2	2/0		4/6
Тема 12. Мала група в контексті соціально-психологічного пізнання	10/6	4/0	2/0		4/6
Тема 13. Динамічні характеристики малої соціальної групи	10/8	4/0	2/2		4/6
Тема 14. Особливості соціального розвитку сучасної особистості в групі	7/6				7/6
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	8/8			4/0	4/8
Всього за модуль 3	45/36	12/2	6/2	4/0	23/32
Модуль 4. ОСОБИСТІСТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ					
Тема 13. Проблема особистості у соціальній психології	13/10	4/2	2/0		7/8
Тема 14. Особливості соціального розвитку сучасної особистості	11/8	4/0			7/8
Тема 15. Особистість та близькі стосунки	10/8				10/8
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	11/10			4/2	7/8
Всього за модуль 4	45/36	8/2	2/0	4/2	31/32
Усього годин на дисципліну	180/144	40/10	20/4	18/4	102/126

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- виконання практичних завдань до лабораторних занять;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра соціальної та практичної психології).

АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

1. Уважно прочитайте план лабораторного заняття (у робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах), особливу увагу зверніть на пункт «Звіт».
2. На основі плану визначте, за якими методиками Ви маєте провести дослідження.
3. Зверніться до «Словаря-справочника по психодіагностиці» або до інших джерел, у яких дано теоретичний аналіз методики та показників, які вона дозволяє дослідити (перелік цієї літератури зазначено у плані).
4. Користуючись літературою, зазначеною у плані лабораторного заняття, знайдіть потрібну методику (у першу чергу варто звернутися до інструктивно-методичних матеріалів до лабораторних занять з психології масової поведінки).
5. Уважно прочитайте матеріал, особливу увагу зверніть на такі пункти як «Процедура проведення» та «Обробка і аналіз результатів».
6. Визначте, які матеріали Ви маєте здати по завершенню лабораторного заняття (вони зазначені у пункті «Звіт»).
7. Визначте, який стимульний матеріал та допоміжні матеріали необхідні для проведення дослідження, та підготуйте їх завчасно (це може бути бланк для відповідей, роздатковий матеріал, секундомір тощо). Стимульний матеріал має бути акуратним та розбірливим. Якщо методика передбачає кілька наборів стимульного матеріалу (наприклад, як тест інтелекту Векслера), бажано розкласти його по окремим конвертам або файлам та підписати. Це дозволить не витратити час на пошук необхідного стимульного матеріалу при проведенні дослідження.
8. Якщо процедура проведення дослідження передбачає ведення протоколу (наприклад, як методика «Малюнок сім'ї»), з'ясуйте для себе, яка саме інформація має бути у ньому представлена. Ви можете завчасно підготувати шаблон протоколу (наприклад, у вигляді таблиці), зазначивши інформацію, яку необхідно зафіксувати. Протокол дослідження Ви заповнюєте власноруч.
9. Уважно прочитайте інструкцію та спробуйте самостійно виконати кілька завдань методики. Якщо окремі пункти інструкції Вам не дуже зрозумілі, прочитайте їх ще кілька разів, звернувшись до наведених прикладів. Спробуйте кілька разів повторити інструкцію вголос, звертаючись до уявного досліджуваного, щоб запам'ятати її.
10. Ще раз перечитайте процедуру проведення дослідження. Якщо процедура проведення складна (як у тесті інтелекту Векслера), складіть для себе алгоритм проведення дослідження (або окремого субтесту), наприклад, за допомогою схеми.
11. Приступайте до проведення дослідження.
12. Звернувшись до пункту «Обробка результатів», зробіть кількісну обробку результатів дослідження (якщо це передбачено). У результаті Ви будете знати, яку кількість балів досліджуваній набрав по кожній шкалі. При проведенні кількісної обробки потрібні уважність, послідовність роботи та знання елементарних математичних дій.
13. Зробіть якісний аналіз результатів дослідження. Ви маєте проаналізувати усі показники, які одержали в ході кількісної обробки. Для проведення якісного аналізу зверніться до розділу «Обробка результатів» та того теоретичного матеріалу, який Ви опрацювали у пункті 3. При потребі Ви можете звернутися до додаткової літератури, яка зазначена у плані лабораторного заняття. Узагальніть результати якісного аналізу у вигляді висновків (інтерпретації).
14. Інтерпретація не має бути просто переписуванням якісного аналізу. Ви маєте не лише зазначити, як розвинена та чи інша характеристика, але й охарактеризувати певні типологічні особливості досліджуваного, а також висловити власні міркування стосовно причин, які дали такий результат. При написанні висновків необхідно використовувати професійну психологічну термінологію.
15. На основі інтерпретації результатів зазначте, у яких напрямках має проводитися подальша консультативна або корекційна робота з досліджуваним, по можливості наведіть приклади конкретних вправ, які можуть бути використані. При написанні рекомендацій варто уникати загальних фраз на зразок «читати книги», «більше спілкуватися» тощо.
16. Матеріали проведеного дослідження Ви маєте представити у вигляді звіту. Вимоги до оформлення звіту зазначені в інструктивно-методичних матеріалах.
17. Порівняйте, чи відповідає зміст Вашого звіту тим вимогам, які зазначені у плані лабораторного заняття пункт «Звіт». Якщо Ваш звіт неповний, допрацюйте його.

18. Розташуйте сторінки звіту у тій послідовності, як це зазначено у пункті «Звіт».
19. Скріпіть сторінки звіту степлером у верхньому лівому куту.
20. Здайте звіт викладачу по завершенню лабораторного заняття (для студентів денної форми навчання).
21. Складіть звіти, зазначені у пункті «Вимоги до екзамену», по порядку в окрему папку та здайте їх у термін, вказаний викладачем (для студентів заочної форми навчання).
22. Звіти за лабораторні заняття є основою для виконання професійно-орієнтованого завдання на підсумковій модульній роботі та екзамені.
23. При здачі звітів прохання не вкладати їх у файли.

Пам'ятайте: якщо Ви не змогли самостійно знайти відповіді на питання, поставте їх викладачеві на лабораторному заняття або на консультації. Ставити питання на ПМР або екзамені вже запізно.

Модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Назви змістових модулів і тем	денна форма/ заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	Індивідуальна робота
Тема 1. Соціальна психологія: предмет, завдання, історія становлення та місце у системі наукового знання	10/10	4/2	2/2		4/6
Тема 2. Основні напрями зарубіжної та вітчизняної соціальної психології	10/5	4/2	2/0		4/3
Тема 3. Сучасна соціальна психологія в контексті реальних потреб суспільства	3/4				3/4
Тема 4. Методологічні основи та методи соціальної психології	6/3	2/2	2/0		4/3
Тема 5. Особливості організації соціально-психологічного дослідження	6/5				4/3
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	10/11			6/2	4/9
Всього за модуль 1	45/36	10/4	6/2	6/2	23/28

Практичні заняття №1-3

Лабораторні заняття №1-3

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи);

Тема 1. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ: ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ, ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА МІСЦЕ У СИСТЕМІ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Мета: формувати у студентів уявлення про соціальну психологію як науку

Професійна спрямованість: уміння здійснювати узагальнюючий аналіз різних теоретичних напрямків соціальної психології

План:

1. Соціальна психологія як явище.
2. Предмет соціальної психології.
3. Виникнення та становлення соціальної психології як науки.
 - а. формування соціально-психологічних ідей у філософії;
 - б. перші форми соціально-психологічного знання («психологія народів», «психологія мас» та «теорія соціальних інстинктів поведінки»);
 - в. експериментально-прикладний етап розвитку соціальної психології;
 - г. експериментальний етап розвитку соціальної психології;
 - д. розвиток вітчизняної соціальної психології.
4. Головні теоретичні напрями сучасної західної соціальної психології.

Основні поняття	<i>соціально-психологічна реальність, соціально-психологічні явища, форми існування соціально-психологічних явищ, предмет соціальної психології, соціально-психологічне відображення, соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, публічний ефект, коакційний ефект, інтеракція, психотехніка, біхевіоризм, соціально-когнітивні теорії, психоаналіз, гуманістична психологія, мезосистема, екосистема, макросистема в моделі «людина-суспільство».</i>
------------------------	---

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 7 - 53.
2. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 6 - 42.
3. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Минск: Харвест; Минск: АСТ, 2001. – 688 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 624 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. - К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
6. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 1998. – 480 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Які уявлення соціальних психологів про "межі" соціальної психології як науки?
2. Які історичні передумови виникнення соціальної психології?
3. Який зміст вкладається у поняття «предмет соціальної психології»?
4. У чому суть наукової теорії психології народів?
5. У чому суть наукової концепції психології мас?
6. У чому суть наукової теорії соціальних інстинктів?
7. Які філософські витоки соціальної психології, відображені в ідеях Платона, Арістотеля, Гельвеція та інших?
8. Які емпіричні передумови виникнення соціальної психології?
9. Дайте визначення поняття «соціальна психологія».
10. Розкрийте сутність понять «структура» і «функції» соціальної психології.

Тема 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАРУБІЖНОЇ ТА ВІТЧИЗНЯНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Мета: поглиблювати знання студентів про напрями та школи соціальної психології у вітчизняній та зарубіжній науці.

Професійна спрямованість: уміння здійснювати узагальнюючий аналіз різних теоретичних напрямів соціальної психології

План:

1. Соціально-психологічні уявлення про природу людини з точки зору психоаналітичного, когнітивного, біхевіорального та гуманістичного напрямків.
2. Інтеракціоналістський підхід до соціально-психологічної проблематики.
3. Теоретичні та прикладні снови соціологічного та транзакційного підходів.
4. Соціально-психологічні досягнення «школи групової динаміки».

Основні поняття	<i>Психоаналітична теорія, когнітивна теорія, біхевіоральна теорія, інтеракціоналізм, модель людини, об'єкт вивчення, джерела даних, внесок у соціальну психологію, «школа групової динаміки», особистість як об'єкт вивчення, група як об'єкт вивчення, діадична взаємодія як модель соціальних відносин</i>
------------------------	---

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 53-78.
2. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 42-57.
3. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 34-50.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с., С.71-153.
5. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. - СПб.: Питер, 2000. – 336 с.
6. Ольшанский Д.В. Психология масс. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с. – (Серия «Мастера психологии»).
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
8. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 1998. – 480 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Основні етапи і періоди виникнення та розвитку соціально - психологічного знання?
 1. Назвіть основні соціально-психологічні ідеї в історії становлення соціального знання..
 2. Назвіть основні соціально-психологічні школи у розвитку соціально-психологічного знання.
 3. Якими напрямками представлена сучасна зарубіжна соціальна психологія?
 4. У чому полягають особливості та тенденції в розвитку вітчизняної соціальної психології?

Тема 4. МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Мета: поглиблювати знання студентів про методологічні засади соціальної психології як науки

Професійна спрямованість: уміння здійснювати узагальнюючий аналіз різних теоретичних напрямків соціальної психології

План:

1. Методологічні основи соціально-психологічного дослідження.
2. Основні групи методів в сучасній соціальній психології.
 - методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим)
 - методи активного соціально-психологічного впливу
3. Специфічні методичні процедури, що застосовуються у соціально-психологічному дослідженні.
4. Особливості організації соціально-психологічного дослідження
 - поняття наукового дослідження, його специфіка та методологія.
 - метод, методика, процедура, техніка досліджень
 - програма дослідження: основні функції та структура. етичні аспекти дослідження.
 - формування вибірки.
 - обробка результатів, звіт

Основні поняття	<i>загальна методологія; часткова (спеціальна) методологія; спостереження; експеримент; польовий експеримент; лабораторний експеримент; метод вивчення документів; контент-аналіз; бесіда; інтерв'ю; анкетування; методи активного соціально-психологічного навчання, дискусійні методи, ігрові методи, тренінг сенситивності, методика; програма дослідження; гіпотеза дослідження; незалежні змінні; залежні змінні; вибірка; генеральна сукупність; пілотажне дослідження; надійність; валідність; репрезентативність вибірки; контент-аналіз, анкета, опитування, метод семантичного диференціалу, оформлення наукового дослідження</i>
------------------------	---

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 53-78.
2. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 42-45.
3. Марковская И.М. Программа и методы социально-психологического исследования: Учебное пособие. – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2002 – 52 с.
4. Музика О.Л. Курсові роботи з психології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 104 с.
5. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 34-50.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с., С.71-153.
7. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. - СПб.: Питер, 2000. – 336 с.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
9. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 1998. – 480 с.

Додаткова література

1. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие / М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576б. (Серия «Кафедра психологии»).
2. Куликов Л.В. Психологическое исследование. – СПб.: Речь, 2001, – С. 8–11.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. У чому суть загальної методології соціальної психології?
2. У чому особливості спеціальної методології соціальної психології?
3. Що являє собою методика соціальної психології?
4. Що є емпіричною базою дослідження соціальної психології?
5. У чому полягає специфіка соціально-психологічного дослідження?

6. Розкрийте зміст основних методів збору соціально-психологічної інформації.
7. Розкрийте зміст основних методів соціально-психологічного навчання.
8. Розкрийте зміст специфічних проблем лабораторного соціально-психологічного експерименту.
9. У чому сенс основних вимог до соціально-психологічного інструменту дослідження?

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття №1

Тема.1. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ: ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ, ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА МІСЦЕ У СИСТЕМІ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Мета: формувати у студентів уявлення про соціальну психологію як науку

Професійна спрямованість: уміння здійснювати узагальнюючий аналіз різних теоретичних витоків соціальної психології

План:

1. Визначення соціальної психології як науки:
 - проблема предмету наукового пізнання як ключова для соціальної психології;
 - завдання соціальної психології.
2. Зв'язок соціальної психології з циклом суспільних та психологічних галузей.
 - аналіз спорідненої проблематики соціальної психології з циклом психологічних дисциплін;
 - інтерес до соціально-психологічних знань з боку суспільних наук.
3. Історія становлення соціальної психології як науки.

Основні поняття	<i>соціальна психологія; предмет соціальної психології; соціально-психологічна реальність; соціально-психологічне відображення; "психологія народів"; "психологія мас"; "теорія інстинктів соціальної поведінки"; класична теорія організації та управління; наукова організація праці; теорія людських відносин; первинна група; соціальна фасилітація; соціальна інгібіція; публічний ефект; коакційний ефект; інтеракція; "ефект експериментатора"; "ефект досліджуваного"</i>
------------------------	---

Реферат	<i>Введення в соціальну психологію Д.Майерса // Майерс Д. Социальная психология /Пер с англ. СПб.: Узд-во«Питер» С.27-61. Соціальна психологія та правосуддя // Майерс Д. Социальная психология /Пер с англ. СПб.: Узд-во«Питер» С.397-433.</i>
----------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	4 години
▪ опрацювати основні поняття	2 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	2 оцінки
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 7 - 53.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А Слостенина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – С. 3 - 22.
3. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие / М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576б. (Серия «Кафедра психологии»).
4. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 6 - 42.
5. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Минск: Харвест; Минск: АСТ, 2001. – 688 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 624 с.

7. Новиков В.В. Социальная психология сегодня: отвечать действиями // Психологический журнал. – 1993. - № 4. – С. 16 - 23.
 8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. - К.: Академвидав, 2003. – 448 с. (Альма-матер).
 9. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 1998. – 480 с.
 10. Социальная психология / Под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1987. – 224 с.
- Інформаційні ресурси:* електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «УНІВЕРСУМ» (діагностичні тестові методики тощо)

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям соціальна психологія; предмет соціальної психології; соціально-психологічна реальність; соціально-психологічне відображення;
- Ознайомтесь зі статтею **Кузьмін Е.С. Связь социальной психологии с другими психологическими науками** // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 9-15.
- Ознайомитесь зі статтею: **Свенцицкий А.Л. История формирования научного социально-психологического знания** // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 20-40.

Практичне заняття № 2

Тема 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАРУБІЖНОЇ ТА ВІТЧИЗНЯНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Мета: формувати у студентів уявлення про соціальну психологію як науку, що розвивається за різними напрямками

Професійна спрямованість: уміння здійснювати узагальнюючий аналіз різних теоретичних витоків соціальної психології

План:

1. Основні напрями зарубіжної соціальної психології:
 - біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії (теорія оперантного навчання (Б.Скінера), соціально-когнітивна теорія (А. Бандури).
 - когнітивний напрям в соціальній психології: структуралізм Ж. Піаже, теорія „соціальних уявлень /репрезентацій” С. Московічі, Ж.-П.Кодол., Д. Жоделе та ін.
 - психоаналітичний напрям: соціально-психологічні теорії Шутца, К.Юнга, Е.Еріксона, К.Хорні та ін.
 - гуманістичний напрям: соціально-психологічні ідеї А.Маслоу, К.Роджерса та ін.
 - соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера.
 - «школа групової динаміки» (К.Левін, Л.Фестінгер, Р.Ліппіт, Р.Уайт).
 - соціометричний напрям (Д.Морено).
 - транзакційний напрям (Е.Берн, Е.Кентріл, Ф.Кіппатрік, В.Ітельсон та ін.)
2. Основні соціально-психологічні підходи у вітчизняній психології:
 - «колективна рефлексологія» (В.Бехтерев), марксистська соціальна психологія (Г.Челпанов);
 - соціальна психологія особистості (Є.Кузьмін, В.Селіванов, К.Платонов, К.Шорохова);
 - соціальна психологія як наука про масові явища психіки, колективну психологію, психологічну спільність (В.Колбановський, А.Горячева, А.Баранова, Б.Поршнев, І.Якобсон, А.Ковальов);
 - соціальна психологія як групова, масова, що визначає особливості поведінки особистості у групі. (Б.Паригін, Н.Мансуров, Д.Угринович);
 - прикладна педологія колективу (А.Макаренко);

- сучасна соціально-психологічна проблематика в Україні (М.Корнєв, М.Слюсаревський, В.Васютинський, П.Горностаї, П.Фролов, Н.Хазратова, В.Татенко, Т.Титаренко, О.Донченко, В.Казміренко, Л.Орбан-Лембрик, В.Москаленко).

Основні поняття	<i>Оперантне навчання, концепція соціальних уявлень, особистість у психоаналізі, «его-психологія», соціометрія, транзакція, гра, життєвий сценарій, стани «Я», групова динаміка, самоактуалізація, багаторівневість соціального оточення людини, мезосистема, екосистема, мікро- та макросистема, історіогенез, соціальний вплив, суб'єктність, політичні еліти.</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Ануфрієва Н.М., Зелінська Т.М., Єрмакова Н.О. Соціальна психологія: Навч.-метод. посібник. - К.: Каравела, 2009. - 216 с.
2. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с. – С.78-158.
3. Основи соціальної психології : навчальний посібник / за ред. М. М. Слюсаревського. – К.: Міленіум, 2008. – 495 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «УНІВЕРСУМ» (діагностичні тестові методики тощо)

Контрольні питання:

- Дайте визначення поняттям.

Ознайомтесь розділом підручника: **Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с. – С.78-158.**

Випишіть основну проблематику соціально-психологічних досліджень сучасних українських авторів.

Практичне заняття №3.

Тема.2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Мета: поглиблювати у студентів уявлення про методологічні засади соціальної психології як науки

Професійна спрямованість: уміння здійснювати узагальнюючий аналіз теоретико-методологічних напрямів соціальної психології

План:

1. Методологічні та методичні основи вітчизняної соціальної психології:
2. Вимоги до отримуваної в ході дослідження інформації.
3. Методичні основи вітчизняної соціальної психології:
 - методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим);
 - методи активного соціально-психологічного навчання (за Ю.М.Ємельяновим) – дискусійні, ігрові методи, тренінг сенситивності тощо.

Основні поняття	<i>загальна методологія; часткова (спеціальна) методологія; методика; спостереження; експеримент; польовий експеримент; лабораторний експеримент; метод вивчення документів; контент-аналіз; бесіда; інтерв'ю; анкетування; відкрите запитання; закрите запитання; пряме запитання; непряме запитання; головні запитання; контрольні запитання, методи активного</i>
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	5 годин
▪ опрацювати основні поняття	2 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	2 оцінки
▪ тест	1 оцінка

Література для опрацювання:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 53-78.
2. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие / М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576б. (Серия «Кафедра психологии»).
3. Гэри Л.Уэлс, Элизабет Луус Полицейское опознание как эксперименты: социальная методология как основа для правильного проведения опознаний// Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – С. 505 – 520
4. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 42-57.
5. Лебедев-Любимов А. Психология рекламы. – СПб.: Питер, 2002.- 368 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
6. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 34-50.
7. Мейжис І. Соціальний капітал як предмет вивчення у соціальній психології. // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 2 (16), 2006. – с. 31-48.
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
9. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. - СПб.: Питер, 2000. – 336 с.
10. Ольшанский Д.В. Психология масс. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с. – (Серия «Мастера психологии»).
11. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с. (Альма-матер).
12. Орбан-Лембрик Л.Е. Прикладна соціальна психологія: досвід та перспективи розвитку. // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 2 (16), 2006. – с. 31-48.
13. Орбан-Лембрик Л.Е. Перспективні напрямки розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 2 (16), 2006. – с. 31-48.
14. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – 528 с.
15. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 1998. – 480 с.
16. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.:Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 200. – 512 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «УНІВЕРСУМ» (діагностичні тестові методики тощо)

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям експеримент; польовий експеримент; лабораторний експеримент
2. Охарактеризуйте основні методи соціальної психології
3. Ознайомтесь зі статтями:
 - **Емельянов Ю.Н. Обучение общению в учебно-тренировочной группе**// Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 414-424.

- **Зимбардо Ф. Стэнфордский тюремный эксперимент** // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – С. 296 - 320.

Тема для самостійного опрацювання

Тема 3. СУЧАСНА СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛЬНИХ ПОТРЕБ СУСПІЛЬСТВА

1. Загальна характеристика прикладної соціальної психології.
2. Основні напрямки застосування прикладної соціальної психології:
 - ✓ у сфері економіки і виробництва;
 - ✓ у сфері політики та ЗМІ;
 - ✓ у сфері етнічних питань;
 - ✓ у правовій сфері;
 - ✓ у сфері сім'ї та охорони здоров'я.
3. Досвід та перспективи розвитку прикладної соціальної психології.

Реферат

Економічна соціалізація особистості // Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ; Центр навчальної літератури, 2005. С.284-316.
«Я» в соціальному світі // Майерс Д. Соціальна психологія / Пер с англ. СПб.: Уд-во «Питер» С.64-99.

Орбан-Лембрик Л.Е. Перспективні напрями розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства. // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 1, 2003, с. 5-27.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Питання для самоперевірки:

1. Які основні напрями прикладних досліджень у соціальній психології?
2. Які завдання виконує психолог на виробництві?
3. Які елементи маркетинга і реклами враховують знання соціальної психології?
4. Які галузі психології виникли на межі спів падання інтересів соціальної психології та запиту з боку соціальних інституцій?
5. Які галузі, на Ваш розсуд, можуть з'явитися найближчим часом і чому?

ЛАБОРАТОРНИЙ КУРС ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ 1-3

Тема. Особливості практичного застосування соціально-психологічних знань у розв'язанні прикладних завдань (II етап алгоритму з їх самооцінюванням)

Мета: ознайомлення студентів із процедурою виконання ПОЗ

Професійна спрямованість: формувати у студентів уміння виконувати професійно-орієнтоване завдання відповідно до запропонованого алгоритму.

План роботи на лабораторному занятті

1. Розв'язання професійно-орієнтованого завдання:
Приклади клієнтських запитів:

Завдання:

1. Оберіть, будь-ласка одне із запропонованих завдань, робота над яким буде тривати протягом усього курсу соціальної психології.
2. Уважно вивчіть алгоритм та рухайтесь у виконанні завдання відповідно до нього.
3. Наприкінці лабораторного заняття подайте виконану роботу на **оцінювання** викладачеві. У випадку неготовності запропонувати на перевірку матеріал по закінченню пари, робота має здатись *не пізніше наступного заняття* для її **зарахування**.

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ															
Порядок дій		Критерії оцінювання та спосіб презентації*													
1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів)		<p>Діалогічне формулювання проблеми з дотриманням принципу поваги до людини, яка звернулася за психологічною допомогою.</p> <p>Використання базових категорій, понять та термінів, необхідних для подальшої роботи з проблемою.</p> <p>Доступність переформульованої проблеми для сприймання людини, що звернулася за допомогою.</p> <p><i>Опис роботи із проблемою у формі діалогу.</i></p>													
1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога		<p>Виокремлення тих моментів у проблемі, які відносяться та не відносяться до компетенції психолога.</p> <p>Аргументованість вибору напрямку практичної роботи психолога (психодіагностична, консультативна, корекційно-розвивальна, просвітницько-профілактична та інші види робіт).</p> <p>Конкретність очікувань від роботи психолога.</p> <p><i>Опис меж компетенції психолога.</i></p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;"><i>Напрямок практичної роботи</i></td> <td style="width: 50%; text-align: center;"><i>Обґрунтування</i></td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <p><i>Перелік очікуваних результатів від роботи психолога.</i></p>		<i>Напрямок практичної роботи</i>	<i>Обґрунтування</i>										
<i>Напрямок практичної роботи</i>	<i>Обґрунтування</i>														
II. Планово-підготовчий етап															
2.1. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик		<p>Повнота переліку навчальних дисциплін, модулів та тем, завдань практик, де виконувалися аналогічні або близькі за змістом завдання.</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <th style="width: 25%;"><i>Дисципліна</i></th> <th style="width: 25%;"><i>Модуль</i></th> <th style="width: 25%;"><i>Тема</i></th> <th style="width: 25%;"><i>Зміст питань</i></th> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <th style="width: 50%;"><i>Назва практики</i></th> <th style="width: 50%;"><i>Зміст завдань</i></th> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>		<i>Дисципліна</i>	<i>Модуль</i>	<i>Тема</i>	<i>Зміст питань</i>					<i>Назва практики</i>	<i>Зміст завдань</i>		
<i>Дисципліна</i>	<i>Модуль</i>	<i>Тема</i>	<i>Зміст питань</i>												
<i>Назва практики</i>	<i>Зміст завдань</i>														
2.2. Підбір та аналіз літератури з проблеми, формулювання припущень про причини виникнення проблеми		<p>Наявність всіх видів джерел (довідкова література, монографії, вузькоспеціалізовані статті).</p> <p>Використання електронних каталогів, Internet-ресурсів.</p> <p>Правильність бібліографічного опису.</p> <p>Зазначення основних тез, ідей з конкретних книг чи статей, що дозволяють глибше зрозуміти проблему.</p> <p>Обґрунтованість припущень щодо причин проблеми.</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;"><i>Бібліографічний опис джерела</i></td> <td style="width: 50%; text-align: center;"><i>Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми</i></td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <p><i>Опис припущень щодо причин виникнення проблеми.</i></p> <p>Пам'ятайте, що посилання виключно на підручники та конспекти лекцій свідчить про низький фаховий рівень психолога.</p>		<i>Бібліографічний опис джерела</i>	<i>Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми</i>										
<i>Бібліографічний опис джерела</i>	<i>Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми</i>														

* Усі матеріали представляйте у презентації, створеній у Power Point

<p>2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)</p>	<p>Аргументоване обґрунтування потреби у консультації фахівця. Визначення фахівців, до яких можна звернутися за консультацією. Повнота переліку та правильність питань для консультації.</p> <table border="1" data-bbox="646 215 1481 327"> <thead> <tr> <th data-bbox="646 215 805 264">Фахівець</th> <th data-bbox="805 215 1220 264">Обґрунтування необхідності консультації</th> <th data-bbox="1220 215 1481 264">Перелік питань</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="646 264 805 327"></td> <td data-bbox="805 264 1220 327"></td> <td data-bbox="1220 264 1481 327"></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Пам'ятайте, що з учителями, шкільними психологами, працівниками установ та іншими поінформованими особами ви можете просто радитися або уточнювати окремі аспекти проблеми. Консультуватися можна лише з тими, чий професійні знання априорі глибші за ваші.</i></p>	Фахівець	Обґрунтування необхідності консультації	Перелік питань			
Фахівець	Обґрунтування необхідності консультації	Перелік питань					
<p>2.4. Складання розгорнутого плану виконання завдання, підбір методів та аналіз ресурсів</p>	<p>Повнота плану, наявність всіх необхідних етапів. Відповідність методів задачам, що стоять перед психологом на кожному з етапів. Перелік необхідних матеріалів.</p> <table border="1" data-bbox="646 539 1481 611"> <thead> <tr> <th data-bbox="646 539 925 589">Етап роботи</th> <th data-bbox="925 539 1204 589">Методи та процедури</th> <th data-bbox="1204 539 1481 589">Необхідні ресурси</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="646 589 925 611"></td> <td data-bbox="925 589 1204 611"></td> <td data-bbox="1204 589 1481 611"></td> </tr> </tbody> </table>	Етап роботи	Методи та процедури	Необхідні ресурси			
Етап роботи	Методи та процедури	Необхідні ресурси					
<p>2.5. Передбачення проблемних моментів (нерозуміння клієнтом причин проблеми, орієнтація клієнта на швидкий результат, перекладання на психолога відповідальності за вирішення проблеми, провокативна поведінка клієнта (провокація агресії, подвійних стосунків, порушення закону тощо), інші проблемні моменти)</p>	<p>Відповідність виділених проблемних моментів специфіці завдання. Глибина аналізу можливих причин проблемних ситуацій. Продуманість варіантів уникнення проблемних моментів.</p> <table border="1" data-bbox="646 707 1481 763"> <thead> <tr> <th data-bbox="646 707 925 757">Проблемні моменти</th> <th data-bbox="925 707 1204 757">Причини виникнення</th> <th data-bbox="1204 707 1481 757">Шляхи уникнення</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="646 757 925 763"></td> <td data-bbox="925 757 1204 763"></td> <td data-bbox="1204 757 1481 763"></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Пам'ятайте, що відсутність літератури (те, що ви її не знайшли) чи брак часу (те, що ви не змогли його спланувати) не є проблемними моментами, які стосуються ПОЗ. Професійне життя завжди багатше за навчання, а тому фраза на зразок «ми такого не вчили» також є проблемним моментом, який ПОЗ не стосується.</i></p>	Проблемні моменти	Причини виникнення	Шляхи уникнення			
Проблемні моменти	Причини виникнення	Шляхи уникнення					
<p>2.6. Підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання (структура первинного інтерв'ю, бланки методик, стимульний матеріал, корекційна програма, програма тренінгу, робочі альбоми для ведучого та учасників тренінгу, інші матеріали)</p>	<p>Повнота та якість матеріалів, їх відповідність задачам, що стоять перед психологом. <i>Представлення матеріалів.</i></p>						
<p>V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ</p>							

Професійно-орієнтовані завдання

I. Клієнтський запит

Ви працюєте психологом у одній із ЗОШ міста. До Вас звернулася мати учениці 5 класу з проханням: "Проведіть серйозну психологічну роботу з однокласниками моєї доньки. Однокласники систематично знущаються над нею - ображають, не хочуть товаришувати, а класний керівник нічого не робить для того, щоб зупинити їх... Я не хочу, щоб моя донька відчувала себе незатишно будь де, а на уроках особливо..."

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості учнівського класу, який був утворений на початку навчального року в результаті об'єднання учнів двох класів.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте фрагмент тренінгового заняття з учнями п'ятого класу, спрямованого на формування у них навичок міжособистісного сприймання та ефективного спілкування.

II. Клієнтський запит

Ви працюєте психологом-консультантом при РАГС міста. До Вас звернулася подружня пара, Тетяна та Андрій, з проханням: «Допоможіть налагодити стосунки у сім'ї. Ми у шлюбі 1,5 роки, дітей у нас немає. Мені (каже Тетяна) 21 рік, я - студентка 5-го курсу педагогічного університету, після одруження перейшла з денної форми навчання на заочну, бо почала працювати учителем української мови у школі. Чоловікові 27 років, він працює менеджером з продажу у супермаркеті електроніки, нещодавно отримав підвищення – став керівником відділу продажу. Свого житла ми не маємо, проживаємо в орендованій квартирі. Ми (додає Андрій) кохаємо один одного, але останні півроку (після мого підвищення на роботі) часто конфліктуємо. Тетяна скаржиться на те, що я недостатньо приділяю

їй уваги і не допомагає по господарству як раніше... Ніби все обговорили, домовились, а потім знов сварка – якесь замкнуте коло...»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть заявлену проблему, спробуйте проаналізувати причини такої колізії.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму консультативної бесіди зі врахуванням особливостей взаємин у подружній парі.
4. Змодельуйте бесіду з подружжям на основі попередньо отриманих даних.

III. Клієнтський запит

Ви - психолог загальноосвітньої школи. До Вас звернувся вчитель : «Я - класний керівник десятого класу, який був створений нещодавно з залишку дев'ятикласників та декількох групок дітей із сіл, що не мають загальноосвітніх шкіл. Клас складний, бо залишилися там різні діти – від найсильніших учнів до тих, кого не взяли у технікуми чи коледжі. Можливо, у них не так багато відмінного, але я не хотіла б чекати протистояння, колізій. Я просто хочу, щоб у класі панувала нормальна сприятлива атмосфера, де кожен почував себе особистістю...»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості учнівського класу, який був утворений на початку навчального року в результаті об'єднання учнів декількох класів.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте фрагмент тренінгового заняття з учнями десятого класу, спрямованого на формування у них навичок міжособистісного сприймання та ефективного спілкування.

IV. Клієнтський запит

Ви – психолог загальноосвітньої школи. До Вас на консультацію звернувся учень сьомого класу Андрій: «Я у своєму класі відчуваю самотнім та непоміченим. Я стараюсь створювати про себе враження, що я розкутий, незалежний, але цього крім мене ніхто не помічає, а одного разу помітили..., так висміяли. Я зможу бути таким як я хочу, чи це неможливо?»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості особистості школяра та учнівського класу.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте бесіду з Андрієм, поясніть причини такого ставлення з боку однокласників.

V. Клієнтський запит

Ви працюєте психологом у одній із ЗОШ міста. До вас за консультацією звернулася вчителька: «Я – класний керівник сьомого класу. У моєму класі сформувалась неформальна група, яка здійснює негативний вплив на інших членів класу.»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості учнівського колективу, у якому відбулися не бажані для навчальної та виховної діяльності зміни.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте фрагмент тренінгового заняття з учнями сьомого класу, спрямованого на виявлення нефективних стратегій взаємодії, формування навичок міжособистісного сприймання та ефективного спілкування.

VI. Клієнтський запит

Ви - психолог однієї із ЗОШ міста. До вас за консультацією звернувся вчитель: «Я – класний керівник восьмого класу. Соромно признатись, але мені здається, що учні мене не поважають, вважають слабким і безпомічним – ігнорують вимоги, не виконують доручень...»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості особистості вчителя та учнівського класу.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування в системі «вчитель-учні»

4. *Змодельуйте фрагмент бесіди з класним керівником, поясняйте причини такого ставлення з боку учнів та вкажіть напрямки корекційної роботи, спрямованої на оптимізацію взаємин.*

Обсяг робіт на лабораторному занятті:

Заняття № 1: Формування дослідницьких груп, вибір та визначення завдання, знайомство із запропонованою діагностичною процедурою, опис роботи із проблеми у формі діалогу; формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога. Звіт.

Заняття № 2: *Внесення змін відповідно до зауважень викладача у попередній звіт.* Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик; підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми; консультація з фахівцями; складання розгорнутого плану виконання завдання, підбір методів та аналіз ресурсів; передбачення проблемних моментів та підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання. Звіт.

Заняття № 3: *Внесення змін відповідно до зауважень викладача у попередній звіт.* Етап самоаналізу виконаного обсягу роботи – I та II етапів за алгоритмом. Звіт.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 1

Умовою допуску до ГМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

Підсумкова модульна робота складається з 3 типів завдань: тестові завдання, теоретичні завдання та індивідуально-творчі завдання.

Тестове завдання передбачає перевірку знань студентами основних психологічних понять, закономірностей, залежностей, класифікацій, структур. Тестові завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді. Максимальна кількість балів за виконання цього типу завдань – 20.

Теоретичне завдання передбачає вибір студентами одного із запропонованих двох теоретичних питань, які розглядалися в межах модуля, і потребує обґрунтованого і повного розкриття змісту поставленого питання. За виконання завдання студент може отримати від 0 до 30 балів (правильна відповідь зі змістовним обґрунтуванням – до 30 балів; правильна відповідь із недостатнім обґрунтуванням – до 20 балів; правильна, але не повна відповідь та неправильна або відсутнє її обґрунтування – до 10 балів; відсутня відповідь або неправильна відповідь за будь-якого обґрунтування – 0 балів).

Професійно-орієнтовані завдання передбачають активізацію самостійного творчого мислення студентів та використання при їх виконанні всіх тих психологічних знань, які слід було засвоїти при вивченні модуля. За виконання цього завдання студент може отримати до 50 балів.

I. Тестові завдання. Знайдіть правильну відповідь:

Максимальна кількість балів – 20.

(приклади тестових завдань наведені)

1. Наука про взаємозв'язок соціального і психічного, їх взаємодію, взаємозалежність, взаємовпливи на рівні окремої людини, спільності; про соціально-психологічні явища, які виникають у процесі соціальної взаємодії та характеризують індивіда і групу – це:

а) соціальна психологія ;	б) "психологія мас" ;	в) "психологія народів"	г) "теорія інстинктів соціальної поведінки"
---------------------------	-----------------------	-------------------------	---

2. Вивчення закономірностей і механізмів виникнення, функціонування і вияву реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення людиною об'єктивних соціальних відносин і соціальних спільностей – це:

а) предмет соціальної психології	б) гіпотеза дослідження	в). надійність	г) валідність
----------------------------------	-------------------------	----------------	---------------

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів). Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

1. Визначення соціальної психології як науки, її місце серед інших наук
2. Становлення соціальної психології як самостійної науки
3. Експериментально-прикладний етап у розвитку соціальної психології
4. Експериментальний етап у розвитку соціально-психологічної науки
5. Розвиток вітчизняної соціальної психології
6. Основні напрями та теорії зарубіжної соціальної психології.
7. Біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії (теорія оперантного наочіння (Б.Скінера), соціально-когнітивна теорія (А. Бандури).
8. Когнітивний напрямок в соціальній психології: структуралізм Ж. Піаже, теорія „соціальних уявлень /репрезентацій” С. Московічі, Ж.-П.Кодол., Д. Жоделе та ін.

9. Психоаналітичний напрямок: соціально-психологічні теорії Шутца, К.Юнга, Е.Еріксона, К.Хорні та ін.
10. Гуманістичний напрямок: соціально-психологічні ідеї А.Маслоу, К.Роджерса та ін.
11. Соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера.
12. Школа групової динаміки: К.Левін, Л.Фестінгер, Р.Ліппіт, Р.Уайт.
13. Соціометричний напрям (Д.Морено).
14. Транзакційний напрям (Е.Берн, Е.Кентріл, Ф.Кілпатрік, В.Ітельсон та ін.)
15. Сучасна соціальна психологія як складний культурний феномен, що поєднує науковий підхід з прикладним у розв'язанні завдань соціального запиту сьогодення: загальна характеристика прикладної соціальної психології.
16. Основні напрямки застосування прикладної соціальної психології:
 - ✓ у сфері економіки і виробництва;
 - ✓ у сфері політики та ЗМІ;
 - ✓ у сфері етнічних питань;
 - ✓ у правовій сфері;
 - ✓ у сфері сім'ї та охорони здоров'я.
17. Досвід та перспективи розвитку прикладної соціальної психології.
18. Методологічні основи соціально-психологічного дослідження
19. Вимоги до отримуваної в ході соціально-психологічного дослідження інформації
20. Розробка програми соціально-психологічного дослідження
21. Етичні вимоги до проведення соціально-психологічного дослідження.
22. Методологічні та методичні основи вітчизняної соціальної психології.
23. Методичне забезпечення соціально-психологічних досліджень: методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим); методи активного соціально-психологічного навчання (за Ю.М.Ємельяновим) – дискусійні, ігрові методи та тренінг сенситивності.
24. Поняття наукового дослідження, його специфіка та методологія.
25. Метод, методика, процедура, техніка досліджень
26. Програма дослідження: основні функції та структура. Етичні аспекти дослідження.
27. Формування вибірки.
28. Обробка результатів, звіт.

III. Професійно-орієнтоване завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).
Максимальна кількість балів – 50.

Модуль 2. СПІЛКУВАННЯ У СИСТЕМІ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН

Назви змістових модулів і тем	денна форма/ заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота
Модуль 2. СПІЛКУВАННЯ У СИСТЕМІ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН					
Тема 6. Проблема спілкування у соціальній психології	10/7	4/2	2/0		4/5
Тема 7. Спілкування як обмін інформацією	8/5	2/0	2/0		4/5
Тема 8. Інтерактивна та перцептивна сторони спілкування	8/5	2/0	2/0		4/5
Тема 9. Психологічний вплив на особистість та групу у процесі спілкування	6/5	2/0			4/5
Тема 10. Соціально-психологічні особливості спілкування у конфліктних ситуаціях	5/5				5/5
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	8			4	4
Всього за модуль 2	45/36	10/2	6/0	4/0	25/34

Практичне заняття №4 -6.
Лабораторні заняття № 4, 5

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного або лабораторного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- підготувати звіти за лабораторні заняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи);
- біографічна довідка (готує один студент з академічної групи).

Тема 6. ПРОБЛЕМА СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Поняття спілкування у соціальній психології.
2. Види спілкування.
3. Місце спілкування у системі суспільних та міжособистісних стосунків.
4. Спілкування як форма вияву активності особистості.
5. Спілкування та діяльність.
6. Функції спілкування.

Основні поняття

суспільні стосунки, міжособові стосунки, соціальна роль, спілкування, міжособистісне спілкування, матеріальне спілкування, духовне спілкування, пряме спілкування, масове спілкування, функції спілкування, комунікативна сторона спілкування; інтерактивна сторона спілкування; перцептивна сторона спілкування.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79 -116.
2. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
3. Зимбордо Ф. Застенчивость. – М.: Педагогика, 1991. – 208 с.
4. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 57-74.
5. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 343 -359.
6. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погольши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
7. Заброцький М.М., Максименко С.Д. Технологія спілкування. – К.: Главник, 2005. – 109с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Яка сутність поняття «спілкування»?
2. Наведіть аргументи на підтвердження тези про те, що спілкування - це:
 - a. Вид самостійної людської діяльності;
 - b. Атрибут інших видів людської діяльності;
 - c. Взаємодія суб'єктів.
3. Які основні елементи змісту спілкування?
4. Який зміст функцій спілкування?
5. Які ознаки зовнішньої і внутрішньої сторін спілкування?
6. Який сенс поняття «стиль і манера спілкування»?
7. Перерахуйте основні групи засобів спілкування.
8. Який зміст поняття «взаєморозуміння» і його механізм?
9. Охарактеризуйте структуру взаємодії в спілкуванні.
10. Який зміст поняття «соціально-психологічна спільність»?
11. Перерахуйте соціально-психологічні механізми спілкування, розкрийте їх зміст.
12. У якому співвідношенні між собою перебувають спілкування, діяльність і поведінка?
13. У чому проявляється соціальна природа спілкування?
14. Назвіть основні відмінності міжособистісних відносин від суспільних.
15. У чому проявляється діяльнісна природа спілкування?
16. Основні точки зору на сутність спілкування,
17. Специфіка вітчизняного підходу до визначення сутності спілкування?
18. Назвіть основні типи, види та функції спілкування.
19. Основні сторони спілкування та їх взаємозв'язок?

Тема 7. СПІЛКУВАННЯ ЯК ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Спілкування як обмін інформацією.
2. Поняття про комунікацію та її різновиди.
3. Вербальні засоби комунікації (мова та мовлення; функції мови).
4. Невербальні засоби комунікації (оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістичні системи).
5. Бар'єри спілкування: причини їх появи та засоби подолання.

Основні поняття

комунікативна сторона спілкування, комунікатор; реципієнт, аксіальна комунікація, ретіальна комунікація, комунікативний бар'єр, мова, мовлення, оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістична системи комунікації.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79 -116.
2. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
3. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 57-74.
4. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 343 - 359.
5. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погольши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
6. Заброцький М.М., Максименко С.Д. Технологія спілкування. – К.:Главник, 2005. – 109с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Який зміст поняття «комунікативна діяльність спілкування»?
2. Яким чином реалізується соціальна представленість в комунікативній діяльності?
3. Яким чином реалізується індивідуально-особистісна представленість в комунікативній діяльності?
4. Перерахуйте і охарактеризуйте основні структурні компоненти спілкування як комунікативної діяльності.
5. Перелічіть і охарактеризуйте засоби комунікативного процесу.
6. Який зміст монологічної форми комунікативного процесу?
7. Який зміст діалогічної форми комунікативного процесу?
8. Який зміст полілогічної форми комунікативного процесу?

Тема 8. ІНТЕРАКТИВНА ТА ПЕРЦЕПТИВНА СТОРОНИ СПІЛКУВАННЯ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Спілкування як взаємодія.
2. Типи взаємодії в процесі спілкування.
3. Спілкування як сприймання людьми один одного. Специфіка дослідження соціальної перцепції.
4. Механізми міжособистісного сприймання.
5. Явище каузальної атрибуції.
6. Зміст та ефекти міжособистісного сприймання.

Основні поняття

інтерактивна сторона спілкування, перцептивна сторона спілкування, кооперація, конкуренція, конфронтація, асертивна поведінка, ідентифікація, рефлексія, емпатія, каузальна атрибуція, фундаментальна помилка атрибуції, установка, теорія когнітивного дисонансу, теорія само сприймання, ефект ореолу, ефект первинності, ефект новизни, стереотип, атракція.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79 -116.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластёнина. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – С. 99 -110; 179 -202; 243 - 250.
3. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 57-74.
4. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 343 - 359.
5. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погольши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
6. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 1999. – 624 с.
7. Заброцький М.М., Максименко С.Д. Технологія спілкування. – К.:Главник, 2005. – 109с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Хто вів у обіг поняття «соціальна перцепція»?
2. Чим соціальна перцепція відрізняється від перцепції, яку вивчали у курсі загальної психології?
3. Який зміст структури взаємодії в концепції Щепанського, Берна, Єршова?
4. Розкрийте зміст трьох основних стилів взаємодії.
5. Розкрийте зміст понять міжособистісної перцепції.
6. Розкрийте зміст ефектів сприйняття.
7. У чому складність проблеми точності міжособистісної перцепції?
8. Назвіть основні теорії міжособистісної взаємодії.
9. Методика спостереження за процесом взаємодії Бейлса?
10. Особливості визначення сутності взаємодії у вітчизняній соціальній психології?
11. Взаємодія та спілкування
12. Назвіть основні ситуації взаємодії?
13. Назвіть основні стратегії взаємодії?
14. Назвіть основні механізми взаємодії?
15. Назвіть основні типи і форми взаємодії
16. Назвіть основні методи взаємодії
17. Назвіть основні напрямки оптимізації взаємодії у спілкуванні.

Тема 9. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ ТА ГРУПУ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Поняття психологічного впливу на особистість і групу у соціальній психології.
2. Міжособистісний вплив та способи протистояння йому:
3. Види масового психологічного впливу:
 - 3.1. Зараження як спосіб психологічного впливу, умови появи паніки.
 - 3.2. Навіювання і наслідування як способи психологічного впливу.
 - 3.3. Соціально-психологічні особливості моди і чуток як способів психологічного впливу
4. Рольова (трансактна) модель спілкування.

Основні поняття

переконування, маніпуляція, зараження; паніка; навіювання; наслідування; мода; чутки, соціальні ролі, комунікативні ролі, трансактний аналіз.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 116-175.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластёнина. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – С. 203-232.
3. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 94-124.
4. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
5. Чалдини Р. Психология влияния. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.
6. Шериф М. Ситуации социального воздействия // Психология социальных ситуаций: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Гришиной. – СПб.: Питер, 2001. – С. 165 – 178.
7. Экман П. Психология лжи. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Хто із відомих психологів займався вивченням психології впливу?
2. Що таке масовий та міжособистісний вплив?
3. Які види та механізми масового впливу уже відомі Вам із курсу «Загальна психологія»?
4. Які види психологічного міжособистісного впливу аналізує у своїй статті Сидоренко?
5. Які способи протистояння кожному із вказаних видів впливу вважаються ефективними?
6. Як розглядають вплив у трансактному аналізі?
7. Які форми та види трансакцій Вам відомі?
8. Чому у грі (ТА) мають місце прогнозовані види впливу та як їх уникнути?

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема 5. ПРОБЛЕМА СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

1. Місце спілкування у системі суспільних та міжособистісних стосунків.
2. Поняття спілкування у соціальній психології. Види спілкування.
3. Розвиток спілкування в онтогенезі. Стадії розвитку потреби у спілкуванні, за М.І. Лісіною.
4. Спілкування як форма вияву активності особистості. Єдність спілкування та діяльності.

Основні поняття	<i>суспільні стосунки; міжособові стосунки; соціальна роль; спілкування; міжособистісне спілкування; матеріальне спілкування; духовне спілкування; масове спілкування.</i>
------------------------	--

Ознайомитись	Богомолова Н.Н. Специфика межличностного восприятия в массовой коммуникации // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 258 – 276.
Законспектувати	Панфёров В.Н. Классификация функций человека как субъекта общения // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С.362 - 376.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79 -116.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластёнина. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – С. 99 -110; 179 -202; 243 -250.
3. Горелов И.Н. Умеете ли вы общаться?: Кн. для учащихся. – М.: Просвещение, 1991. – 144 с.
4. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
5. Зимбордо Ф. Застенчивость. – М.: Педагогика, 1991. – 208 с.
6. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 57-74.
7. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 343 -359.
8. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погольши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
9. Панфилова М.А. Игротерапия общения. – М., 2000. – 160 с.
10. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченков. – Мн.: Харвест, 1999. – 624 с.
11. Психология личности: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема 7,8. СПІЛКУВАННЯ ЯК ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ. ІНТЕРАКТИВНА ТА ПЕРЦЕПТИВНА СТОРОНИ СПІЛКУВАННЯ

1. Спілкування як обмін інформацією

- структура спілкування, поняття про комунікацію та її різновиди.
- вербальні засоби комунікації, мова та мовлення; функції мови.
- невербальні засоби комунікації: оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістичні системи; простір і час.
- бар'єри спілкування: причини їх появи та засоби подолання.

2. Інтерактивна сторона спілкування

- поняття інтеракції;
- типи взаємодії в процесі спілкування.

3. Поняття соціальної перцепції.

- специфіка дослідження соціальної перцепції.
- механізми міжособистісного сприймання.
- явище каузальної атрибуції.
- зміст та ефекти міжособистісного сприймання.

Основні поняття	<p>комунікативна сторона спілкування; інтерактивна сторона спілкування; перцептивна сторона спілкування; комунікатор; реципієнт; активація; дестабілізація; інтердикція; аксіальна комунікація; ретивна комунікація; фасцинація; комунікативний бар'єр; мова; мовлення; хронотоп, кооперація; конкуренція; конфронтація; асертивна поведінка; асертивність особистості; психологічна сумісність; ідентифікація; рефлексія; емпатія; каузальна атрибуція; фундаментальна помилка атрибуції; установка; вакцинація установки; теорія когнітивного дисонансу; теорія самосприймання; феномен "ноги у дверях"; ефект ореолу; ефект первинності; ефект новизни; ефект бумерангу; стереотип; упередженість, дискримінація; расизм; сексизм; атракція.</p>
------------------------	---

Ознайомитись	<p>Богомолова Н.Н. Специфіка межличностного восприятия в массовой коммуникации // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 258 – 276.</p>
---------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79 -116.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Слостёнина. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – С. 99 -110; 179 -202; 243 -250.
3. Горелов И.Н. Умеете ли вы общаться?: Кн. для учащихся. – М.: Просвещение, 1991. – 144 с.

4. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
5. Зимбордо Ф. Застенчивость. – М.: Педагогика, 1991. – 208 с.
6. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 57-74.
7. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 343 -359.
8. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погольши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
9. Панфилова М.А. Игротерапия общения. – М., 2000. – 160 с.
10. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 1999. – 624 с.
11. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема 8. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ ТА ГРУПУ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ

1. Поняття психологічного впливу на особистість і групу у соціальній психології.
2. Міжособистістний вплив та способи протистояння йому:
 - психологічна конструктивність-неконструктивність впливу;
 - види психологічного впливу та протистояння йому(за О.В.Сидоренко);
3. Види масового психологічного впливу:
 - зараження як спосіб психологічного впливу, умови появи паніки.
 - навіювання і наслідування як способи психологічного впливу.
 - соціально-психологічні особливості моди і чуток як способів психологічного впливу.

Основні поняття	<i>Переконавання, самопросування (самореклама), формування прихильності, прохання, примушення, деструктивна критика, маніпуляція, зараження; паніка; навіювання; наслідування; мода; чутки.</i>
------------------------	---

Законспектувати	Сидоренко Е.В. Личностное влияние и притивостояние чужому влиянию// Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 148-170.
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 116-175.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – С. 203-232.
3. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 94-124.

4. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
5. Чалдини Р. Психология влияния. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.
6. Шериф М. Ситуации социального воздействия // Психология социальных ситуаций: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Гришиной. – СПб.: Питер, 2001. – С. 165 – 178.
7. Экман П. Психология лжи. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.

Тема для самостійного опрацювання

Тема 10: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ У У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

1. Місце спілкування у системі суспільних та міжособистісних стосунків (Розвиток спілкування в онтогенезі. Стадії розвитку потреби у спілкуванні, за М.І. Лісіною).
2. Міжособистісний вплив та способи протистояння йому (психологічна конструктивність-неконструктивність впливу; види психологічного впливу та протистояння йому (за О.В.Сидоренко).
3. Соціально-психологічні особливості моди і чуток як способів психологічного впливу.
4. Бар'єри спілкування (їх різновиди, причини появи та засоби подолання).
5. Соціально-психологічні особливості спілкування у класному колективі (Особливості спілкування у шкільному класі. Інтимно-особистісне спілкування як провідна діяльність у підлітковому віці. Специфіка спілкування підлітка з дорослими).

Література:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79 -116.
2. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. – М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
3. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 57-74.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Які Ви знаєте тани соціально-психологічної напруги і перенапруги. Ознаки соціальної фрустрації, її конструктивні і деструктивні ефекти;
2. Якою є соціально-психологічна структура конфліктних ситуацій;
3. Які Вам відомі соціально-психологічні методи дослідження стресових станів і поведінки в конфліктних ситуаціях;
4. Які емоційно-психологічні ознаки назрівання конфлікту у групі;
5. Які основні стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях. Конструктивні і деструктивні стратегії поведінки, їх психологічні особливості;
6. Соціальна установка на співпрацю як основа формування продуктивного поведінки;
7. У чому роль захисних соціально-психологічних механізмів в управлінні соціальною поведінкою в ситуації конфлікту;
8. Соціальна аддикція як стратегія втечі від соціально-психологічної напруги;
9. Що таке соціальна агресія: поняття; причини виникнення; фактори, що впливають на зростання і ослаблення агресії?

ЛАБОРАТОРНИЙ КУРС

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ №4 –5

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРИКЛАДНИХ ЗАВДАНЬ (III ТА IV ЕТАПИ АЛГОРИТМУ З ЇХ САМООЦІНЮВАННЯМ)

Мета: формувати у студентів уміння виконувати професійно-орієнтоване завдання відповідно до запропонованого алгоритму.

Завдання:

1. Продовжуйте працювати над обраним завданням, робота над яким буде тривати протягом усього курсу соціальної психології.
2. Уважно вивчіть алгоритм та рухайтесь у виконанні завдання відповідно до нього.
3. Наприкінці лабораторного заняття подайте виконану роботу на **оцінювання** викладачеві. У випадку неготовності запропонувати на перевірку матеріал по закінченню пари, робота має здатись *не пізніше наступного заняття* для її **зарахування**.

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ	
3.1. Збір емпіричних даних (діагностичне дослідження, експеримент, біографічне дослідження, психосемантичне дослідження, первинне діагностичне інтерв'ю, інші способи дослідження проблеми)	Правильність збору емпіричних даних з використанням обов'язкової методики. Обґрунтованість вибору додаткової методики (якщо такий вибір був). Якість структурування та презентації зібраних матеріалів. <i>Обґрунтування вибору додаткової методики (якщо такий був). Текстове, табличне, графічне представлення отриманих даних.</i>
3.2. Аналіз та інтерпретація отриманих даних	Правильність вибору методів якісного (класифікація, опис окремих випадків, схематизація, типологізація тощо) та кількісного аналізу (описові статистики, кореляційний аналіз, методи статистичного висновку, методи багатовимірної статистики). Відповідність емпіричних даних та зроблених висновків. Глибина та повнота аналізу та інтерпретації отриманих даних. <i>Аналіз та інтерпретація отриманих даних.</i>
3.3. Надання психологічної допомоги* (консультативна бесіда, психотерапевтична робота, тренінгове заняття, розвиваюче заняття, навчальний експеримент, інші ситуації практичної роботи)	Правильність застосування психологічних технік та методик з дотриманням конкретних вимог, обґрунтованих та описаних їх авторами. Обґрунтованість вибору додаткових технік та методик (якщо такий вибір був). Дотримання принципів професійної етики. <i>Обґрунтування вибору додаткової техніки або процедури (якщо такий був). Опис процесу надання допомоги.</i>
V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ	

Оцінювання

▪ робота на занятті	1 оцінка
▪ звіт	1 оцінка

Література

Основна література

1. Професійно-орієнтовані завдання з психології/ за ред. О.Л.Музики. навчальний посібник. – Житомир, 2009. – 332 с.
2. Практикум з психодіагностики /Укладачі: Музика О. О., Остринська В.М., Остринський В.В.- Житомир, 1999 /або 2000 р. - С. 12-73.
3. Ануфриева Н.М. и др. Социальная психология: Курс лекций/ Н.М.Ануфриева, Т.Н. Зелинская, Н.Е.Зелинский. – 3-е изд., перераб и доп. - К.:МАУП, 2000. – 136 с.: ил. С.108-116.

Додаткова література

1. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 528 с.
2. Психология подростка. Полное руководство. Под редакцией члена-корреспондента РАО А.А.Реана – СПб.:прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 432 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).

Обсяг робіт на лабораторному занятті:

* пункт може бути пропущений з огляду на особливості завдання

Заняття №4: Збір емпіричних даних. Аналіз та інтерпретація отриманих даних. Надання психологічної допомоги*. Звіт.

Заняття № 5: Внесення змін відповідно до зауважень викладача у попередній звіт. Представлення результатів людині, яка звернулася із запитом. Звіт.

* пункт може бути пропущений з огляду на особливості завдання

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 2

Умовою допуску до ПМР є зарахування звітів за лабораторні заняття та проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестові завдання. Знайдіть правильну відповідь:

Максимальн кількість балів – 20.

(приклади тестових завдань наведені)

1. Зміна поведінки індивіда в присутності інших людей, які беруть активну участь у цій же діяльності, називається:

а) інтеракцією	б) коакційним ефектом	в). фасцинацією	г) груповою динамікою
----------------	-----------------------	-----------------	-----------------------

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів). Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

1. Поняття спілкування у соціальній психології. Види спілкування.
2. Структура спілкування. Поняття про комунікацію та її різновиди.
3. Вербальні засоби комунікації. Мова та мовлення; функції мови.
4. Невербальні засоби комунікації: оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістичні системи; простір і час.
5. Бар'єри спілкування: причини їх появи та засоби подолання.
6. Поняття інтеракції. Типи взаємодії в процесі спілкування.
7. Поняття соціальної перцепції. Специфіка дослідження соціальної перцепції.
8. Механізми міжособистісного сприймання.
9. Явище каузальної атрибуції. Зміст та ефекти міжособистісного сприймання.
10. Зараження як спосіб психологічного впливу, умови появи паніки.
11. Навіювання і наслідування як способи психологічного впливу.
12. Соціально-психологічні особливості моди і чуток як способів психологічного впливу.
13. Поняття про конфлікт. Види конфліктів.
14. Соціально-психологічні причини появи конфліктів. Ознаки конфліктної ситуації.
15. Стратегії розв'язання конфліктів.
16. Соціально-психологічний тренінг як метод формування умінь безконфліктного спілкування.

III. Професійно-орієнтоване завдання (звіт за лабораторне заняття).

Максимальна кількість балів – 50.

Вчасно виконане та відповідно оцінене з врахуванням зауважень викладача завдання 4 — 5 лабораторного заняття модулю.

Модуль 3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ГРУП.

Назви змістових модулів і тем	денна форма/ заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота
Тема 11. Феномен групи з погляду соціальної психології	10/8	4/2	2/0		4/6
Тема 12. Мала група в контексті соціально-психологічного пізнання	10/6	4/0	2/0		4/6
Тема 13. Динамічні характеристики малої соціальної групи	10/8	4/0	2/2		4/6
Тема 14. Особливості соціального розвитку сучасної особистості в групі	7/6				7/6
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	8/8			4/0	4/8
Всього за модуль 3	45/36	12/2	6/2	4/0	23/32

Практичні заняття №6 - 8

Лабораторні заняття 6 - 7

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи);

Тема 11. ФЕНОМЕН ГРУПИ З ПОГЛЯДУ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Поняття групи в соціальній психології.
2. Класифікація груп.
3. Загальна характеристика великих соціальних груп
4. Загальна характеристика малих соціальних груп

Основні поняття

соціальна група, групові норми, групові цінності, „ми-почуття”, умовна група, реальна група, природна група, лабораторна група, велика соціальна група, мала соціальна група, організована велика соціальна група, стихійна (неорганізована) велика соціальна група, дифузна група, група-асоціація, група-кооперація, група-колектив, формальна група, неформальна група, первинна група, вторинна група, закрита група, відкрита група, група членства, референтна група, просоціальна група, асоціальна група, соціометричний підхід, групова динаміка, інтеракціонізм.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79-175.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А. Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – С. 203-232.
3. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 74-83; 94-124.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – С. 7 – 49.
5. Чалдини Р. Психология влияния. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Які основні параметри групи?
2. Яке значення параметрів групи для соціально - психологічних досліджень?
3. Які Вам відомі види великих соціальних груп?
4. У чому полягають соціально - психологічні проблеми великих соціальних груп?
5. Які Вам відомі специфічні регулятори соціальної поведінки у великих соціальних групах?
6. Як співвідносяться великі і малі соціальні групи?
7. Співвідношення психології великих соціальних груп і психології індивіда
8. Які Вам відомі методи дослідження великих соціальних груп?
9. Особливості перебігу соціально - психологічних особливостей в нашій країні в даний час?
10. Особливості поведінки у натовпі
11. Способи впливу в стихійних групах
12. Причини приєднання до соціальних рухів
13. Загальні риси соціальних рухів
14. Основні соціально - психологічні проблеми соціальних рухів

Тема 12. МАЛА ГРУПА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ

1. Поняття малої соціальної групи (МСГ) у соціальній психології. Підходи до вивчення МСГ.
2. Дискусія щодо верхньої та нижньої межі МСГ.
3. Поняття про основні параметри МСГ.
4. Класифікація МСГ.
5. Концепції та моделі розвитку МСГ.

Основні поняття: мала соціальна група (МСГ), параметри МСГ, ознаки МСГ, конгломерат, акціденція, коаліція, колектив, команда, одно- та двовимірні моделі розвитку МСГ, нормативно-рольова модель розвитку групи, моделі колективоутворення (параметрична та страто метрична концепції).

Література до теми

1. Битянова М.Р. Социальная психология|| : наука, практика и образ мыслей: [учебное пособие]/Марина Ростиславовна Битянова. – Москва|| : Эксмо-Пресс, 2001. – 576 с. – (Кафедра психологии).
2. Донцов А.И. Психология коллектива./Александр Иванович Донцов. – М : МГУ, 1984. – 207с.
3. Донцов А.И. О понятии «группа» в социальной психологии/Александр Иванович Донцов//Вестник Московского ун-та: Сер. 14. Психология. — 1997. — №|| 4. — С. 17—25.
4. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: [підруч-ник]/Микола Ничипорович Корнєв, Алла Борисівна Коваленко. - К.: Либідь, 1995. - 304 с.
5. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Социальная психология малой группы: [учебное пособие для вузов]/Роберт Львович Кричевский, Екатерина Михайловна Дубовская — М : Аспект Пресс, 2001.— 318 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів]/Лідія Ернестівна. Орбан-Лембрик. — Київ : Академвидав, 2003. — 446 с. — (Альма-матер).
7. Основы социальной психологии: [навчальний посібник]/[О.А. Донченко, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.]; [за ред. М.М. Слюсаревського]. – К.: Міленіум, 2008 – 495с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Сутність основних напрямків дослідження малої групи?
2. У чому проявилася актуальність проблеми малої групи?
3. Які основні ознаки малої групи?
4. У чому полягає концепція нижнього і верхнього меж малої групи?
5. Що таке динамічні процеси в малій групі?
6. Яка типологія малих груп?
7. У чому сутність процесу утворення малої групи?
8. Процес «групового тиску»
9. У чому полягають основні критерії групової згуртованості?
10. Лідерство і керівництво в групі
11. Процес прийняття групових рішень
12. Критерії ефективності групової діяльності

Тема 13. ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ В МАЛІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ГРУПІ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Загальне уявлення про групову динаміку, її процеси та механізми.
2. Динамічні процеси в малій групі:
 - 3.1. Механізми розвитку (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику);
 - 3.2. Механізми стабілізації (конформність; сумісність; згуртованість).
3. Лідерство і керівництво в малих групах.

Основні поняття

групова динаміка, групова згуртованість, ідеосинкразійний кредит лідеру, груповий конфлікт, конформізм, нонконформізм, феномен групомислення, феномен «зсуву до ризику»; лідер, керівник, авторитарний стиль, ліберальний стиль, демократичний стиль, міжособистісна сумісність, групове рішення.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 231-256.
2. Аш С. Влияние группового давления на модификацию и искажение суждений // Практикум по социальной психологии / Сост. Пайнс Э., Маслач К. – СПб.: Питер, 2000. – С. 210 – 224.
3. Волков И.П. Исследование лидерства как функции групповой задачи // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 199 - 205.
4. Донцов А.И., Токарева М.Ю. Социальный контекст как фактор взаимодействия меньшинства и большинства // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 170 - 185.
5. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 146-172; 205-221.
6. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – С. 278 –3 44.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Сутність концепції розвитку групи
2. Ідея розвитку групи.
3. Сутність соціальної детермінованості індивідуалістичного і колективістського характеру міжгрупових відносин?
4. Модель розвитку групи в міжособистісній та діловій сферах?
5. Сутність соціально - психологічної концепції колективу
6. Основні ознаки колективу
7. Модель розвитку групи А.В.Петровського
8. Типологія рівнів розвитку групи
9. М.Шеріф про групову взаємодію
10. Когнітивістська концепція міжгрупових відносин А.Теджфела
11. Діяльнісна концепція міжгрупових відносин і її значення

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема 11 ФЕНОМЕН ГРУПИ З ПОГЛЯДУ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

1. Проблема групи в соціальній психології:
 - поняття соціальної групи, її соціально-психологічні характеристики;
 - класифікація груп;
2. Загальна характеристика великих соціальних груп:
 - основні характеристики великих соціальних груп;
 - психологічні особливості етнічних груп.
3. Соціально-психологічні особливості великих груп:
 - характеристика організованих великих груп;
 - особливості стихійних великих груп.

Основні поняття	<i>соціальна група; композиція групи; зовнішня організація групи; внутрішня організація групи; групові норми; групові цінності; „ми-почуття”; групові атрибути; групові процеси; групові ролі; соціальний статус; групові очікування (експектації); умовна група; реальна група; природна група; лабораторна група; велика група; мала група; організована група; стихійна (неорганізована) група; дифузна група; асоціація; кооперація.</i>
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Завдання для самостійної роботи:

Мета завдання: розширити знання студентів про феномен соціальної групи.

Законспектувати статтю:

- **Донцов А.И. О понятии «группа» в социальной психологии** // Социальная психология в трудах отечественных психологов/ Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 211 – 221.

Література для опрацювання:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 79-175.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – С. 203-232.
3. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 74-83; 94-124.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – С. 7 – 49.
5. Чалдини Р. Психология влияния. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.
6. Экман П. Психология лжи. – СПб.: Питер, 2000. – 272 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема 12. МАЛА ГРУПА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ

1. Поняття малої групи, її соціально-психологічні характеристики:
 - основні підходи до дослідження малої групи у сучасній соціальній психології;
 - класифікація малих груп;
 - концепції і моделі розвитку малої групи;
2. Керівництво і лідерство у малих групах:
 - особливості керівництва і лідерства у групі;
 - теорії походження лідерства;
 - стилі і типологія лідерства.
3. Прийняття групового рішення:
 - прийняття рішення як теоретична проблема;
 - прийняття рішення як практична проблема.

Основні поняття	<i>групова динаміка; групова згуртованість; груповий конфлікт; конформізм; мала соціальна група; первинна група; поступливість; прихильність; нонконформізм; особистісне самовизначення; тенденція до нормалізації; внутрішньогруповий фаворитизм; міжгрупова дискримінація; лідер; керівник; авторитарний стиль; ліберальний стиль; демократичний стиль; харизматичний лідер; формальна група; неформальна група; вторинна група; закрита група; відкрита група; група членства; референтна група; антиреферентна група; просоціальна група; асоціальна група; соціометричний підхід; інтеракціонізм.</i>
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година
Оцінювання	
▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Завдання для самостійної роботи:

Мета завдання: розширити знання студентів про про малу соціальну групу; узагальнити та систематизувати знання про динамічні процеси, що відбуваються в малій соціальній групі.

Законспектувати статтю:

- Киричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Психология малой группы // Социальная психология в трудах отечественных психологов/ Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 205 – 211.

Література для опрацювання:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 231-256.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – С. 112-159.
3. Аш С. Влияние группового давления на модификацию и искажение суждений // Практикум по социальной психологии / Сост. Пайнс Э., Маслач К. – СПб.: Питер, 2000. – С. 210 – 224.
4. Волков И.П. Исследование лидерства как функции групповой задачи // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 199 - 205.

5. Донцов А.И., Токарева М.Ю. Социальный контекст как фактор взаимодействия меньшинства и большинства // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 170 - 185.
6. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціална психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 146-172; 205-221.
7. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціална психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – С. 278 –3 44.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Тема 13. ДИНАМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МАЛОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ

1. Динамічні процеси в малій групі:
2. Механізми розвитку (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику);
3. Механізми стабілізації (конформність; сумісність і спрацьованість; згуртованість).
4. Нормативний вплив у групі:
 - вплив норм групової більшості;
 - вплив норм меншості.

Основні поняття	<i>групова динаміка; групова згуртованість; феномен групового мислення („Group-think”); групова поляризація; феномен „зсуву до ризику”; міжособистісна сумісність; групова динаміка; інтеракціонізм, ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику, конформність; сумісність і спрацьованість; згуртованість.</i>
------------------------	---

Реферат *И.Л. Дженингс. Огруппление мышления // Практикум по социальной психологии / Сост. Пайнс Э., Маслач К. – СПб.: Питер, 2000. – С. 242 – 259.*

Література для опрацювання:

1. Битянова М.Р. Социальная психология|| : наука, практика и образ мыслей: [учебное пособие]/Марина Ростиславовна Битянова. – Москва|| : Эксмо-Пресс, 2001. – 576 с. – (Кафедра психологии).
2. Донцов А.И. Психология коллектива./Александр Иванович Донцов. – М : МГУ, 1984. – 207с.
3. Донцов А.И. О понятии «группа» в социальной психологии/Александр Иванович Донцов//Вестник Московского ун-та: Сер. 14. Психология. — 1997. — №|| 4. — С. 17—25.
4. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціална психологія: [підручник]/Микола Ничипорович Корнєв, Алла Борисівна Коваленко. - К.: Либідь, 1995. - 304 с.
5. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Социальная психология малой группы: [учебное пособие для вузов]/Роберт Львович Кричевский, Екатерина Михайловна Дубовская — М : Аспект Пресс, 2001.— 318 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціална психологія : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів]/Лідія Ернестівна. Орбан-Лембрик. — Київ : Академвидав, 2003. — 446 с. — (Альма-матер).
7. Основы соціальної психології: [навчальний посібник]/[О.А. Донченко, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.]; [за ред. М.М. Слюсаревського]. – К.: Міленіум, 2008 – 495с.

Тема 14. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ГРУПІ

Питання для самостійного вичення

1. Самосвідомість особистості як чинник становлення у групі
2. Специфіка входження особистості в групу
3. Індивідуальні особливості людини і зовнішні поведінкові вияви
4. Статусно-рольові характеристики особистості
5. Статеворольові параметри особистості

Основні поняття	<i>Самосвідомість особистості, самопізнання, самооцінка, самоконтроль, саморефлексія, самоефективність, адаптація, індивідуалізація, інтеграція, входження у групу, нормотворчість у групі, групові норми групові еспектації, статус, роль, статево-рольова ідентифікація, віра, світогляд, життєві плани, спосіб життя, авторитет, престиж, ранг, гендер, гендерні ролі.</i>
----------------------------	---

Література для опрацювання:

1. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – 264 с., С.25-40, 99-112.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів]/Лідія Ернестівна. Орбан-Лембрик. — Київ : Академвидав, 2003. — 446 с. — (Альма-матер). С.136-162.

ЛАБОРАТОРНИЙ КУРС

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 6 – 7

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРИКЛАДНИХ ЗАВДАНЬ

(Презентація консультативного фрагменту IV етапу алгоритму з програмою саморозвитку)

Мета: формувати у студентів уміння виконувати професійно-орієнтоване завдання відповідно до запропонованого алгоритму.

Завдання:

1. Продовжуйте працювати над обраним завданням, робота над яким буде тривати протягом усього курсу соціальної психології.
2. Уважно вивчіть алгоритм та рухайтесь у виконанні завдання відповідно до нього.
3. Наприкінці лабораторного заняття подайте виконану роботу на **оцінювання** викладачеві. У випадку неготовності запропонувати на перевірку матеріал по закінченню пари, робота має здатись *не пізніше наступного заняття* для її **зарахування**.

IV. ЗВІТНО-ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП	
4.1. Представлення результатів людині, яка звернулася із запитом (висновок за результатами дослідження, підсумкова консультативна бесіда, звіт за результатами тренінгової роботи, виступ на батьківських зборах, перед виробничим колективом, інші варіанти представлення результатів)	Правильність та обґрунтованість висновків. Якість оформлення звіту, повідомлення, діагностичного висновку тощо. Узгодження очікувань (пункт 1.2.) і отриманих результатів. <i>Діалогічне представлення результатів роботи замовнику чи клієнту з використанням табличних, графічних, відео матеріалів тощо.</i>
V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ	

Обсяг робіт на лабораторному занятті:

Заняття № 6: Внесення змін відповідно до зауважень викладача у попередній звіт. Етап діалогічної презентації фрагменту консультативної бесіди (за виконаним обсягом роботи III та IV етапів). Звіт.

Заняття № 7: Завершення роботи на етапом самоаналізу. Звіт.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 3

Умовою допуску до ПМР є зарахування звітів за лабораторні заняття та проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

Підсумкова модульна робота складається з 3 типів завдань: тестові завдання, теоретичні завдання та індивідуально-творчі завдання.

Тестове завдання передбачає перевірку знань студентами основних психологічних понять, закономірностей, залежностей, класифікацій, структур. Тестові завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді. Максимальна кількість балів за виконання цього типу завдань – 20.

Теоретичне завдання передбачає вибір студентами одного із запропонованих двох теоретичних питань, які розглядалися в межах модуля, і потребує обґрунтованого і повного розкриття змісту поставленого питання. За виконання завдання студент може отримати від 0 до 30 балів (правильна відповідь зі змістовним обґрунтуванням – до 30 балів; правильна відповідь із недостатнім обґрунтуванням – до 20 балів; правильна, але не повна відповідь та неправильна або відсутня її обґрунтування – до 10 балів; відсутня відповідь або неправильна відповідь за будь-якого обґрунтування – 0 балів).

Професійно-орієнтовані завдання передбачають активізацію самостійного творчого мислення студентів та використання при їх виконанні всіх тих психологічних знань, які слід було засвоїти при вивченні модуля. За виконання цього завдання студент може отримати до 50 балів.

I. Тестові завдання. Знайдіть правильну відповідь:

Максимальна кількість балів – 20.

(приклад тестових завдань наведені)

1. Процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності у ньому, називається:

а) соціальна адаптація;	б) соціалізація ;	в) виховання;	г) інтеграція
-------------------------	-------------------	---------------	---------------

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів). Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

1. Поняття соціальної групи, її соціально-психологічні характеристики.
2. Класифікація груп.
3. Загальна характеристика великих соціальних груп.
4. Соціально-психологічні особливості організованих та стихійних великих груп.
5. Поняття малої групи, її соціально-психологічні характеристики.
6. Основні підходи до дослідження малої групи у сучасній соціальній психології.
7. Класифікація малих груп.
8. Концепції і моделі розвитку малої групи.
9. Поняття групової динаміки.
10. Нормативний вплив у групі.
11. Керівництво і лідерство у малих групах.
12. Прийняття групового рішення. Групові деформації.
13. Проблема групової згуртованості та груповий конфлікт.
14. Загальне уявлення про групову динаміку, її процеси та механізми.
15. Динамічні процеси в малій групі
16. Механізми розвитку МСГ (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику);
17. Механізми стабілізації МСГ (конформність; сумісність; згуртованість).
18. Самосвідомість особистості як чинник становлення у групі
19. Специфіка входження особистості в групу
20. Індивідуальні особливості людини і зовнішні поведінкові вияви
21. Статусно-рольові характеристики особистості
22. Статусно-рольові параметри особистості
23. Особливості соціального розвитку сучасної особистості у групі

III. Професійно-орієнтоване завдання (звіт за лабораторне заняття).

Максимальна кількість балів – 50.

Вчасно виконане та відповідно оцінене з врахуванням зауважень викладача завдання 6 — 7 лабораторного заняття модулю.

Модуль 4 . ОСОБИСТІТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Назви змістових модулів і тем	денна форма/ заочна форма				
	Всього годин	кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота
Модуль 4. ОСОБИСТІТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ					
Тема 13. Проблема соціалізації особистості у соціальній психології	13/10	4/2	2/0		7/8
Тема 14. Особливості соціального розвитку сучасної особистості	11/8	4/0			7/8
Тема 15. Особистість та близькі стосунки	10/8				10/8
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	11/10			4/2	7/8
Всього за модуль 5	45/36	8/2	2/0	4/2	31/32

Практичні заняття № 10

Лабораторні заняття № 8, 9.

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи);

Тема 13. ПРОБЛЕМА ОСОБИСТОСТІ В СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Поняття особистості у соціальній психології.
2. Соціально-психологічна структура особистості.
3. Соціально-психологічні теорії особистості.

Основні поняття

філогенез, онтогенез, індивід, суб'єкт, індивідуальність, особистість, адаптація, соціалізація, ресоціалізація, індивідуалізація, інтеграція, інститут соціалізації, первинна соціалізація, вторинна соціалізація, позиція особистості, престиж, роль, статус, авторитет.

Література до теми

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 116-175.
2. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 234 - 266.
3. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
4. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Изд-во "Питер", 2000. – С. 19-55.
5. Психологія особистості/ Заброцький М.М., Савиченко О.М., Тичина І.М. / За заг. ред. М.М.Заброцького. – Київ: Освіта України, 2009. – 364с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів]/Лідія Ернестівна. Орбан-Лембрик. — Київ : Академвидав, 2003. — 446 с. — (Альма-матер).
7. Ядов В.А. Личность как предмет изучения// Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 70 – 76.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Який зміст поняття «соціалізація», «соціальний розвиток»?
2. Охарактеризуйте джерела соціалізації та соціального розвитку індивіда.
3. Який зміст поняття «інтеріоризація»?
4. Що являють собою інститути соціалізації?
5. Який зміст поняття «соціальні норми»?
6. Охарактеризуйте структуру соціальних норм.
7. Розкрийте зміст поняття «норма» в залежності від ступеня жорсткості її вказівних впливів.
8. Які соціально-психологічні фактори сприяють засвоєнню соціальної норми?
9. Які соціально-психологічні фактори перешкоджають засвоєнню соціальної норми?
10. Охарактеризуйте умови перетворення зовнішніх норм у внутрішні орієнтири поведінки.
11. Розкрийте зміст поняття «життєва позиція» як інтегрального критерія соціалізації.
12. Охарактеризуйте активну життєву позицію за її видами.
13. Механізм формування особистості через пристосування
14. Яка роль соціальних інстинктів у поведінці людей?
15. Роль соціальних і діяльнісних детермінант у формуванні особистості
16. Відмінність соціально-психологічного аналізу проблем особистості від соціологічного та загально психологічного?
17. Соціально-психологічна структура особистості?
18. У чому полягають основні соціально-психологічні проблеми особистості?

Тема 14 ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Питання, що виносяться на лекцію

1. Поняття соціалізації у соціальній психології
2. Соціальний розвиток людини.
3. Соціально-психологічні регулятори поведінки людини.

Основні поняття

філогенез, онтогенез, індивід, суб'єкт, індивідуальність, особистість, адаптація, соціалізація, ресоціалізація, індивідуалізація, інтеграція, інститут соціалізації, первинна соціалізація, вторинна соціалізація, позиція особистості, престиж, роль, статус, авторитет.

Література до теми

1. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А. Слостёнина. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с., С. 40-99.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980.
3. Битянова М.Р. Социальная психология|| : наука, практика и образ мыслей: [учебное пособие]/Марина Ростиславовна Битянова. – Москва|| : Эксмо-Пресс, 2001. – 576 с. – (Кафедра психологии). С.387-442.
4. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 234 - 266.
5. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів]/Лідія Ернестівна. Орбан-Лембрик. — Київ : Академвидав, 2003. — 446 с. — (Альма-матер).
7. Психологія особистості/ Заброцький М.М., Савиченко О.М., Тичина І.М. / За заг. ред. М.М.Заброцького. – Київ: Освіта України, 2009. – 364с.
8. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Изд-во "Питер", 2000. – С. 19-55.
9. Ядов В.А. Личность как предмет изучения// Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 70 – 76.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у СУНП «Універсум»

Контрольні питання і завдання:

1. Який зміст понять «соціальна диференціація», «соціальна нерівність»?
2. Який зміст поняття «соціальний статус»?
3. Охарактеризуйте статуси.
4. Який зміст поняття «соціальний ранг», «соціальна роль»?
5. Охарактеризуйте ознаки соціальної ролі.
6. Який зміст поняття «рольова структура особистості»?
7. Перелічіть і охарактеризуйте основні елементи нормативної структури виконання соціальної ролі.
8. Розкрийте зміст понять, які характеризують рольова поведінка особистості.
9. Що включає процес соціалізації особистості?
10. Періоди соціалізації особистості в діяльності?
11. Рівні соціалізації особистості в спілкуванні?
12. Зміст соціалізації через самосвідомість?
13. Основні стадії соціалізації особистості, їх особливості?
14. Роль громадських інститутів у соціалізації особистості?
15. Основні закономірності соціалізації особистості?
16. Система соціального контролю
17. Шляхи оптимізації процесу соціалізації особистості.

Тема 13-14. ПРОБЛЕМА ОСОБИСТОСТІ У СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

1. Категорія особистості у соціальній психології:
 - розмежування понять „індивід”, „суб’єкт”, „індивідуальність” та „особистість” у соціальній психології;
 - соціально-психологічна структура особистості;
 - соціально-психологічні теорії особистості.
2. Соціально-психологічні проблеми соціалізації особистості:
 - поняття „соціалізації особистості” у соціальній психології, його загальна характеристика;
 - основні інститути та етапи соціалізації сучасної особистості;
 - механізми процесу соціалізації особистості.
3. Соціальний розвиток людини.
 - механізми соціального розвитку
 - формування соціально значимих рис особистості
 - зрілість особистості,
 - соціальна адаптація,
 - соціальна адекватність особистості;
 - соціальна ідентичність особистості.

Основні поняття	<i>Авторитет; філогенез; онтогенез; індивід; суб’єкт; індивідуальність; особистість; соціалізація; ресоціалізація; адаптація; індивідуалізація; інтеграція; інститут соціалізації; первинна соціалізація; вторинна соціалізація; позиція особистості; престиж; ранг; роль; соціальні норми; статус; механізми соціального розвитку, формування соціально значимих рис особистості, зрілість особистості, соціальна адаптація, соціальна адекватність особистості; соціальна ідентичність особистості.</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Завдання для самостійної роботи:

Мета завдання: розширити знання студентів про особистість як об’єкт пізнання у соціальній психології.

Законспектувати статтю:

- **Ядов В.А. Личность как предмет изучения**// Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 70 – 76.

Література для опрацювання:

1. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – 264 с., С. 40-99.

2. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 116-175.
3. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 234 - 266.
4. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 98-111; 140-156; 211-225; 294-297.
5. Хрящева Н.Ю. Креативность как фактор самореализации личности в изменчивом мире // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 101 - 105.

Тема для самостійного опрацювання

Тема 15. ОСОБИСТІТЬ ТА БЛИЗЬКІ СТОСУНКИ

1. Поняття близьких та романтичних відносин у соціальній психології
2. Психоаналітична та гуманістична точки зору на любов та кохання
3. Міжособистісна атракція
4. Особистість та ститлі кохання
5. Симпатії дорослих людей. Шлюб.
6. Сексуальні установки та поведінка.

Основні поняття	<i>Дистанція у взаєминах, інтимні взаємини, сексуальність, «я» інтеграція, битійна мотивація, дефіцитарна мотивація міжособистісна атракція, стан закоханості, ерос, людус, сторге, манія, прагма, агапе, зобов'язаність, інтимність, особистість і стилі кохання, наслідки закоханості, сприйняття прихильності до батьків, вибір партнера у шлюбі, розторгнення шлюбу, сексуальні стосунки, сексуальна поведінка. Сексуальні установки.</i>
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати першоджерела	2 години

Оцінювання

▪ пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
---	----------

Література

Основна література

1. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие / Под ред. В.А Слостёнина. – М.: Издательский цент «Академия», 2000. – С. 40 - 56; 59 – 83; 203-232.
2. Фернхем А., Хейвен П. Личность и социальное поведение. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»). С.147-174.

Додаткова література

1. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учебник / Под ред. В.А. Слостёнина. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. – С. 40 - 56; 59 - 83.
2. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 234 - 266.
3. Советова О.С. Возможности самореализации личности в контексте психологии инноваций // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб.: Питер, 2000. – С. 93 - 101.

4. Ярцев Д.В. Особенности социализации современного подростка // Вопросы психологии, 1999. - № 6. – С. 54 – 58.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	4 години
▪ опрацювати основні поняття	2 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
-----------------------------	----------

ЛАБОРАТОРНИЙ КУРС

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 8 – 9

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРИКЛАДНИХ ЗАВДАНЬ

(V етап алгоритму з програмою саморозвитку) Презентація та захист завершеного дослідження

Мета: формувати у студентів уміння виконувати професійно-орієнтоване завдання відповідно до запропонованого алгоритму.

Завдання:

1. Завершуйте працювати над обраним завданням, робота над яким буде тривати протягом усього курсу соціальної психології.
2. Уважно вивчіть алгоритм та рухайтесь у виконанні завдання відповідно до нього.
3. Наприкінці лабораторного заняття подайте виконану роботу на **оцінювання** викладачеві. У випадку неготовності запропонувати на перевірку матеріал по закінченню пари, робота має здатись *не пізніше наступного заняття* для її **зарахування**.
4. Завершуйте роботу над етапом само оцінювання.
5. Розробіть власну програму саморозвитку, відповідно до вимог алгоритму.
6. Презентуйте на захисті перед підгрупою власні здобутки у розв'язанні проблеми обраного клієнтського запиту.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ													
Навчально-професійні вміння	Складові навчально-професійних умінь (субуміння, дії та операції)	Самооцінка навчально-професійних умінь					Оцінка групи	Професійно-важливі якості (властивості особистості)	Самооцінка професійно-важливих якостей				
		викладач	одногрупник		інша особа	викладач			одногрупник		інша особа	Оцінка групи	
			+	-					+	-			
Проводити категоріально-термінологічне довшзначення проблеми	володіння категоріально-термінологічним апаратом							теоретично-професійне мислення					
	мовленнєві та інтерпретаційні вміння							чутливість					
	вміння вести діалог							комунікабельність					
	спонукати клієнта до рефлексії							толерантність					
	доступно пояснювати психологічні терміни							антиципація					
	підтримувати зворотній зв'язок							неупередженість					
	виокремлювати конкретну психологічну проблему з клієнтського запиту												
Формувати реалістичні очікування	аналізувати очікування клієнта на предмет реалістичності							професійна інтуїція					
	вміння пояснити клієнту межі власної професійної компетенції							комунікабельність					
	визначати здатність клієнта об'єктивно оцінювати свій стан							діалогічність					
	визначати міру участі клієнта у роботі над проблемою							переконливість					
	окреслювати межі очікувань та відповідальності клієнта і психолога							принциповість					
Визначати	визначати власні можливості і							професійна					

напрямки майбутньої практичної роботи	вміння для вирішення проблеми							компетентність											
	співвідносити клієнтський запит з напрямками практичної роботи							адекватна професійна самооцінка											
	аналізувати ресурсні можливості клієнта							прагматизм											
Аналізувати власний досвід подібної роботи	актуалізувати власний професійно важливий досвід							системність мислення											
	визначати дотичні до проблеми теми та модулі з вивчених дисциплін							професійна рефлексія											
	виокремлювати раніше сформовані вміння, необхідні для виконання завдання							уважність до власного досвіду											
								скрупульозність											
Підбирати та аналізувати літературу	працювати з електронними та паперовими каталогами							педантичність											
	користуватися пошуковими Інтернет-системами							грамотність											
	стисло виокремлювати головні ідеї з опрацьованих джерел							аналітичність мислення											
	аналізувати проблему з точки зору теоретичних та прикладних аспектів							системність мислення											
	оцінювати джерела з точки зору їх наукової та прикладної цінності							ерудованість											
	правильно оформлювати бібліографію та посилання																		
Формулювати припущення про причини виникнення проблеми	зіставляти опрацьований матеріал з проблемою клієнта							когнітивна складність											
	зіставляти ймовірні причини проблеми з конкретною ситуацією							професійна уява											
	вибирати найімовірніші причини виникнення проблеми							раціональність											
								логічність мислення											
Планувати та проводити консультації з фахівцями	визначати коло питань, вирішення яких потребує вузькоспеціалізованих знань							готовність вчитися											
	визначати коло фахівців, які можуть надати потрібну консультацію							адекватна професійна самооцінка											
	встановлювати та підтримувати професійні контакти з фахівцями							готовність до співпраці											
								тактовність											
Складати розгорнутий план виконання завдання	визначати етапність роботи та логічну послідовність її виконання							прогностичність											
	формулювати завдання та підзавдання на кожному з етапів роботи							системність мислення											
	прогнозувати результат кожного з етапів роботи							далекоглядність											
	вносити корективи (при потребі) в робочі гіпотези							реалістичність											
Підбирати методи та аналізувати ресурси	обирати методи, які можуть бути використані для виконання завдання							компетентність											
	оцінювати власну готовність використовувати обрані методи							ретельність											
	конструювати комплексну методiku на основі обраних методів, вправ, технік..							прогностичне мислення											
	дотримуватись авторських прав							вимогливість до себе											
Передбачати проблемні	відносити запит клієнта до певного класу проблем							критичність мислення											

моменти	<i>розрізняти текст і підтекст клієнтського запити</i>																						<i>винахідливість</i>	
	<i>реалістично оцінювати поточну ситуацію професійної взаємодії</i>																							<i>ситуаційна гнучкість</i>
	<i>прогнозувати і попереджувати розвиток конфліктних стосунків</i>																							<i>самоконтроль</i>
	<i>створювати реалістичний психологічний портрет клієнта</i>																							
Готувати необхідні матеріали	<i>використовувати ПК для підготовки стимульних та аналітичних матеріалів</i>																							<i>дисциплінованість</i>
	<i>користуватися заздалегідь підготовленими базами психологічних методик</i>																							<i>грамотність</i>
	<i>перевіряти матеріали за критеріями грамотності та естетичності</i>																							<i>акуратність</i>
Збирати емпіричні дані	<i>створювати робочу атмосферу</i>																							<i>спостережливість</i>
	<i>організувати взаємодію з клієнтом відповідно до ситуації збору даних</i>																							<i>пунктуальність</i>
	<i>давати чіткі інструкції</i>																							<i>акуратність</i>
	<i>використовувати відповідні способи фіксації даних (протоколи, відеозаписи..)</i>																							<i>об'єктивність</i>
	<i>систематизувати емпіричні дані</i>																							<i>цілеспрямованість</i>
Аналізувати та інтерпретувати отримані дані	<i>використовувати кількісні методи аналізу даних</i>																							<i>синтетичність мислення</i>
	<i>користуватися комп'ютерними статистичними програмами</i>																							<i>зібраність</i>
	<i>робити якісний аналіз отриманих даних (типологізація, психологічна казуїстика)</i>																							<i>педантичність</i>
	<i>тлумачити отримані дані, застосовуючи методи інтерпретації</i>																							<i>наукова чесність</i>
	<i>робити психологічні прогнози</i>																							<i>правдивість</i>
Надавати психологічну допомогу	<i>визначати мету психологічної допомоги та зіставляти її з очікуваннями клієнта</i>																							<i>відповідальність</i>
	<i>спонукати клієнта до використання особистісних ресурсів</i>																							<i>тактовність</i>
	<i>володіти обов'язковим мінімальним набором психологічних вправ та технік</i>																							<i>конгруентність</i>
	<i>використовувати апробовані техніки надання психологічної допомоги</i>																							<i>емоційна стійкість</i>
																								<i>пластичність</i>
Представляти результати роботи	<i>представляти результати дослідження за допомогою Power Point, Excel тощо</i>																							<i>толерантність</i>
	<i>оцінювати рівень розуміння клієнтом інформації</i>																							<i>оперативність</i>
	<i>коректно повідомляти результати роботи</i>																							<i>впевненість</i>
	<i>наголошувати на важливій для розв'язання проблеми інформації</i>																							<i>відповідальність</i>
	<i>порівнювати та узгоджувати результати роботи з очікуваннями</i>																							<i>тактовність</i>
	<i>розробляти з клієнтом програму подальших дій, в тому числі й з саморозвитку</i>																							

Підсумкова рефлексія позитивних моментів (подумайте та напишіть, що саме вдалося зробити, чого досягти, від чого отримати професійне задоволення)

Програма саморозвитку (позначте (обведіть кружечком) ті дії, операції, які б ви хотіли удосконалити та особистісні якості, які б ви хотіли розвинути; виберіть та максимально конкретизуйте три з них і побудуйте програму саморозвитку з термінами та критеріями самоконтролю).

Складові навчально-професійних умінь та професійно важливі якості, які потрібно було б розвинути	В чому полягали труднощі	План заходів для саморозвитку	Терміни	Критерії самоконтролю

Оцінювання

▪ робота на занятті	1 оцінка
▪ звіт	1 оцінка
▪ захист проекту	1 оцінка

Обсяг робіт на лабораторному занятті:

Заняття № 8: Внесення змін відповідно до зауважень викладача у попередній звіт. Підсумкова рефлексія позитивних моментів та програма саморозвитку. Звіт.

Заняття № 9: Внесення змін відповідно до зауважень викладача у попередній звіт. Захист проекту.

Література

Основна література

1. Професійно-орієнтовані завдання з психології/ за ред. О.Л.Музики. навчальний посібник. – Житомир, 2009. – 332 с.
2. Практикум з психодіагностики /Укладачі: Музика О. О., Остринська В.М., Остринський В.В.- Житомир, 1999 /або 2000 р. - С. 12-73.
3. Ануфриева Н.М. и др. Социальная психология: Курс лекций/ Н.М.Ануфриева, Т.Н. Зелинская, Н.Е.Зелинский. – 3-е изд., перераб и доп. - К.:МАУП, 2000. – 136 с.: ил. С.108-116.

Додаткова література

1. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 528 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 3

Умовою допуску до ПМР є зарахування звітів за лабораторні заняття та проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

Підсумкова модульна робота складається з 3 типів завдань: тестові завдання, теоретичні завдання та індивідуально-творчі завдання.

Тестове завдання передбачає перевірку знань студентами основних психологічних понять, закономірностей, залежностей, класифікацій, структур. Тестові завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді. Максимальна кількість балів за виконання цього типу завдань – 20.

Теоретичне завдання передбачає вибір студентами одного із запропонованих двох теоретичних питань, які розглядалися в межах модуля, і потребує обґрунтованого і повного розкриття змісту поставленого питання. За виконання завдання студент може отримати від 0 до 30 балів (правильна

відповідь зі змістовним обґрунтуванням – до 30 балів; правильна відповідь із недостатнім обґрунтуванням – до 20 балів; правильна, але не повна відповідь та неправильне або відсутнє її обґрунтування – до 10 балів; відсутня відповідь або неправильна відповідь за будь-якого обґрунтування – 0 балів).

Професійно-орієнтовані завдання передбачають активізацію самостійного творчого мислення студентів та використання при їх виконанні всіх тих психологічних знань, які слід було засвоїти при вивченні модуля. За виконання цього завдання студент може отримати до 50 балів.

I. Тестові завдання. Знайдіть правильну відповідь:

Максимальна кількість балів – 20.

(приклади тестових завдань наведені)

2. *Процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності у ньому, називається:*

а) соціальна адаптація;	б) соціалізація ;	в) виховання;	г) інтеграція
-------------------------	-------------------	---------------	---------------

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів). *Дайте обґрунтовану відповідь на питання:*

1. Поняття особистості у соціальній психології.
2. Розмежування понять „індивід”, „суб’єкт”, „індивідуальність” та „особистість” у соціальній психології.
3. Соціально-психологічна структура особистості.
4. Соціально-психологічні теорії особистості.
5. Поняття „соціалізації особистості” у соціальній психології, його загальна характеристика.
6. Основні інститути та етапи соціалізації сучасної особистості.
7. Механізми соціального розвитку особистості.
8. Стереотипи розуміння соціального розвитку людини.
9. Моделі соціального розвитку особистості.
10. Соціальний розвиток людини.
11. Соціально-психологічні регулятори поведінки людини.
12. Механізми соціального розвитку
13. Формування соціально значимих рис особистості
14. Зрілість особистості,
15. Соціальна адаптація
16. Соціальна адекватність особистості;
17. Соціальна ідентичність особистості.
18. Поняття близьких та романтичних відносин у соціальній психології
19. Психоаналітична та гуманістична точки зору на любов та кохання
20. Міжособистісна атракція
21. Особистість та ститлі кохання
22. Симпатії дорослих людей. Шлюб.
23. Сексуальні установки та поведінка особистості.

III. Професійно-орієнтоване завдання (звіт за лабораторне заняття).

Максимальна кількість балів – 50.

Вчасно виконане та відповідно оцінене з врахуванням зауважень викладача завдання 8 — 9 лабораторного заняття модулю та успішний захист виконаного завдання у підгрупі.

ВИМОГИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Тестові завдання (максимальна кількість балів - 10).

Розв'язання тестових завдань передбачає пошук правильної відповіді серед хибних. Мета тестових завдань – встановити ступінь знайомства студентів з основними ідеями та поняттями теми.

Приклад тестового завдання (оберіть правильну відповідь)

1. Наука про взаємозв'язок соціального і психічного, їх взаємодію, взаємозалежність, взаємовпливи на рівні окремої людини, спільності; про соціально-психологічні явища, які виникають у процесі соціальної взаємодії та характеризують індивіда і групу – це:

а) соціальна психологія ;	б) "психологія мас" ;	в) "психологія народів"	г) "теорія інстинктів соціальної поведінки"
---------------------------	-----------------------	-------------------------	---

Теоретичні завдання (максимальна кількість балів - 20).

Розв'язок теоретичного завдання – це загальний огляд питання, яке має бути викладене стисло, структуровано і містити думку автора (як висновки, узагальнення, класифікації тощо).

1. Визначення соціальної психології як науки, її місце серед інших наук
2. Становлення соціальної психології як самостійної науки
3. Експериментально-прикладний етап у розвитку соціальної психології
4. Експериментальний етап у розвитку соціально-психологічної науки
5. Розвиток вітчизняної соціальної психології
6. Основні напрями та теорії зарубіжної соціальної психології.
7. Біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії (теорія оперантного навчання (Б.Скінера), соціально-когнітивна теорія (А. Бандури).
8. Когнітивний напрям в соціальній психології: структуралізм Ж. Піаже, теорія „соціальних уявлень /репрезентацій/” С. Московічі, Ж.-П.Кодол., Д. Жоделе та ін.
9. Психоаналітичний напрям: соціально-психологічні теорії Шутца, К.Юнга, Е.Еріксона, К.Хорні та ін.
10. Гуманістичний напрям: соціально-психологічні ідеї А.Маслоу, К.Роджерса та ін.
11. Соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера.
12. Школа групової динаміки: К.Левін, Л.Фестінгер, Р.Ліппіт, Р.Уайт.
13. Соціометричний напрям (Д.Морено).
14. Транзакційний напрям (Е.Берн, Е.Кентріл, Ф.Кілпатрік, В.Ітельсон та ін.)
15. Сучасна соціальна психологія як складний культурний феномен, що поєднує науковий підхід з прикладним у розв'язанні завдань соціального запиту сьогодення: загальна характеристика прикладної соціальної психології.
16. Основні напрями застосування прикладної соціальної психології:
 - ✓ у сфері економіки і виробництва;
 - ✓ у сфері політики та ЗМІ;
 - ✓ у сфері етнічних питань;
 - ✓ у правовій сфері;
 - ✓ у сфері сім'ї та охорони здоров'я.
17. Методологічні основи соціально-психологічного дослідження
18. Вимоги до отримуваної в ході соціально-психологічного дослідження інформації
19. Розробка програми соціально-психологічного дослідження
20. Етичні вимоги до проведення соціально-психологічного дослідження.
21. Методологічні та методичні основи вітчизняної соціальної психології.

22. Методичне забезпечення соціально-психологічних досліджень: методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим); методи активного соціально-психологічного навчання (за Ю.М.Ємельяновим) – дискусійні, ігрові методи та тренінг сенситивності.
23. Поняття наукового дослідження, його специфіка та методологія.
24. Метод, методика, процедура, техніка досліджень
25. Програма дослідження: основні функції та структура. Етичні аспекти дослідження.
26. Формування вибірки.
27. Обробка результатів, звіт.
28. Поняття спілкування у соціальній психології. Види спілкування.
29. Структура спілкування. Поняття про комунікацію та її різновиди.
30. Вербальні засоби комунікації. Мова та мовлення; функції мови.
31. Невербальні засоби комунікації: оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістичні системи; простір і час.
32. Бар'єри спілкування: причини їх появи та засоби подолання.
33. Поняття інтеракції. Типи взаємодії в процесі спілкування.
34. Поняття соціальної перцепції. Специфіка дослідження соціальної перцепції.
35. Механізми міжособистісного сприймання.
36. Явище каузальної атрибуції. Зміст та ефекти міжособистісного сприймання.
37. Зараження як спосіб психологічного впливу, умови появи паніки.
38. Навіювання і наслідування як способи психологічного впливу.
39. Соціально-психологічні особливості моди і чуток як способів психологічного впливу.
40. Поняття про конфлікт. Види конфліктів.
41. Соціально-психологічні причини появи конфліктів. Ознаки конфліктної ситуації.
42. Стратегії розв'язання конфліктів.
43. Соціально-психологічний тренінг як метод формування умінь безконфліктного спілкування.
44. Поняття соціальної групи, її соціально-психологічні характеристики.
45. Класифікація груп.
46. Загальна характеристика великих соціальних груп.
47. Соціально-психологічні особливості організованих та стихійних великих груп.
48. Поняття малої групи, її соціально-психологічні характеристики.
49. Основні підходи до дослідження малої групи у сучасній соціальній психології.
50. Класифікація малих груп.
51. Концепції і моделі розвитку малої групи.
52. Поняття групової динаміки.
53. Нормативний вплив у групі.
54. Керівництво і лідерство у малих групах.
55. Прийняття групового рішення. Групові деформації.
56. Проблема групової згуртованості та груповий конфлікт.
57. Загальне уявлення про групову динаміку, її процеси та механізми.
58. Динамічні процеси в малій групі
59. Механізми розвитку МСГ (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику);
60. Механізми стабілізації МСГ (конформність; сумісність; згуртованість).
61. Самосвідомість особистості як чинник становлення у групі
62. Специфіка входження особистості в групу

63. Індивідуальні особливості людини і зовнішні поведінкові вияви
64. Статусно-рольові характеристики особистості
65. Статєво-рольові параметри особистості
66. Особливості соціального розвитку сучасної особистості у групі
67. Поняття особистості у соціальній психології.
68. Розмежування понять „індивід”, „суб’єкт”, „індивідуальність” та „особистість” у соціальній психології.
69. Соціально-психологічна структура особистості.
70. Соціально-психологічні теорії особистості.
71. Поняття „соціалізації особистості” у соціальній психології, його загальна характеристика.
72. Основні інститути та етапи соціалізації сучасної особистості.
73. Механізми соціального розвитку особистості.
74. Стереотипи розуміння соціального розвитку людини.
75. Моделі соціального розвитку особистості.
76. Соціальний розвиток людини.
77. Соціально-психологічні регулятори поведінки людини.
78. Механізми соціального розвитку
79. Формування соціально значимих рис особистості
80. Зрілість особистості,
81. Соціальна адаптація
82. Соціальна адекватність особистості;
83. Соціальна ідентичність особистості.
84. Поняття близьких та романтичних відносин у соціальній психології
85. Психоаналітична та гуманістична точки зору на любов та кохання
86. Міжособистісна атракція
87. Особистість та ститлі кохання
88. Симпатії дорослих людей. Шлюб.
89. Сексуальні установки та поведінка особистості.

Практичне завдання (максимальна кількість балів – 30).

Практичне завдання передбачає демонстрацію навичок необхідних для психолога-консультанта.

Приклади професійно-орієнтованих завдань.

I. Клієнтський запит

Ви працюєте психологом у одній із ЗОШ міста. До Вас звернулася мати учениці 5 класу з проханням: "Проведіть серйозну психологічну роботу з однокласниками моєї доньки. Однокласники систематично знущаються над нею - ображають, не хочуть товаришувати, а класний керівник нічого не робить для того, щоб зупинити їх... Я не хочу, щоб моя донька відчувала себе незатишно будь де, а на уроках особливо..."

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості учнівського класу, який був утворений на початку навчального року в результаті об'єднання учнів двох класів.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте фрагмент тренінгового заняття з учнями п'ятого класу, спрямованого на формування у них навичок міжособистісного сприймання та ефективного спілкування.

II. Клієнтський запит

Ви працюєте психологом-консультантом при РАГС міста. До Вас звернулася подружня пара, Тетяна та Андрій, з проханням: «Допоможіть налагодити стосунки у сім'ї. Ми у шлюбі 1,5 роки, дітей у нас немає. Мені (каже Тетяна) 21 рік, я - студентка 5-го курсу педагогічного університету, після одруження перейшла з денної форми навчання на заочну, бо почала працювати учителем української мови у школі. Чоловікові 27 років, він працює менеджером з продажу у супермаркеті електроніки, нещодавно отримав підвищення – став керівником відділу продажу. Свого житла ми не маємо, проживаємо в орендованій квартирі. Ми (додає Андрій) кохаємо один одного, але останні півроку (після мого підвищення на роботі) часто конфліктуємо. Тетяна скаржиться на те, що я недостатньо приділяю їй уваги і не допомагаю по господарству як раніше... Ніби все обговорили, домовились, а потім знов сварка – якесь замкнуте коло...»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть заявлену проблему, спробуйте проаналізувати причини такої колізії.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму консультативної бесіди зі врахуванням особливостей взаємин у подружній парі.
4. Змодельуйте бесіду з подружжям на основі попередньо отриманих даних.

III. Клієнтський запит

Ви - психолог загальноосвітньої школи. До Вас звернувся вчитель : «Я - класний керівник десятого класу, який був створений нещодавно з залишку дев'ятикласників та декількох групок дітей із сіл, що не мають загальноосвітніх шкіл. Клас складний, бо залишилися там різні діти – від найсильніших учнів до тих, кого не взяли у технікуми чи коледжі. Можливо, у них не так багато відмінного, але я не хотіла б чекати протистояння, колізій. Я просто хочу, щоб у класі панувала нормальна сприятлива атмосфера, де кожен почував себе особистістю...»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості учнівського класу, який був утворений на початку навчального року в результаті об'єднання учнів декількох класів.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте фрагмент тренінгового заняття з учнями десятого класу, спрямованого на формування у них навичок міжособистісного сприймання та ефективного спілкування.

IV. Клієнтський запит

Ви – психолог загальноосвітньої школи. До Вас на консультацію звернувся учень сьомого класу Андрій: «Я у своєму класі відчуваю самотнім та непоміченим. Я стараюсь створювати про себе враження, що я розкутий, незалежний, але цього крім мене ніхто не помічає, а одного разу помітили..., так висміяли. Я зможу бути таким як я хочу, чи це неможливо?»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості особистості школяра та учнівського класу.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.
4. Змодельуйте бесіду з Андрієм, поясніть причини такого ставлення з боку однокласників.

V. Клієнтський запит

Ви працюєте психологом у одній із ЗОШ міста. До вас за консультацією звернулася вчителька: «Я – класний керівник сьомого класу. У моєму класі сформувалась неформальна група, яка здійснює негативний вплив на інших членів класу.»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості учнівського колективу, у якому відбулися не бажані для навчальної та виховної діяльності зміни.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування у класі.

4. Змоделюйте фрагмент тренінгового заняття з учнями сьомого класу, спрямованого на виявлення нефективних стратегій взаємодії, формування навичок міжособистісного сприймання та ефективного спілкування.

VI. Клієнтський запит

Ви - психолог однієї із ЗОШ міста. До вас за консультацією звернувся вчитель: «Я – класний керівник восьмого класу. Соромно признатись, але мені здається, що учні мене не поважають, вважають слабким і безпомічним – ігнорують вимоги, не виконують доручень...»

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Вивчіть особливості особистості вчителя та учнівського класу.
2. В ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
3. Сплануйте програму тренінгу зі врахуванням особливостей спілкування в системі «вчитель-учні»
4. Змоделюйте фрагмент бесіди з класним керівником, поясняйте причини такого ставлення з боку учнів та вкажіть напрямки корекційної роботи, спрямованої на оптимізацію взаємин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ ЗА ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ

96-100 балів	<ul style="list-style-type: none">• Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок.• Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником.• Є протокол дослідження (при потребі), заповнений власноруч дослідником. Протокол дослідження детальний, у ньому описано усі необхідні показники.• Вказана інформація про досліджуваного.• Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками.• Зроблено якісний аналіз усіх показників. Аналіз детальний та послідовний.• Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, описуються можливі причини такого результату, зазначаються типологічні особливості.• Є рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. Наведено приклади конкретних технік або завдань, які можуть бути використані.• Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.• Звіт оформлений відповідно до вимог.• Звіт здано на лабораторному занятті.
90-95 бали	<ul style="list-style-type: none">• Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок.• Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником.• Є протокол дослідження (при потребі), заповнений власноруч дослідником. Протокол дослідження детальний, у ньому описано усі необхідні показники.• Вказана інформація про досліджуваного.• Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками.• Зроблено якісний аналіз усіх показників. Аналіз детальний та послідовний.• Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, описуються можливі причини такого результату, зазначаються типологічні особливості.• Є рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів.• Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.• Звіт оформлений відповідно до вимог.• Звіт здано на лабораторному занятті.
85-89 балів	<ul style="list-style-type: none">• Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок.• Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником.• Є протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником.• Вказана інформація про досліджуваного.• Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками.• Зроблено якісний аналіз усіх показників.• Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, зазначаються типологічні особливості.• Є рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів.• Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних

	<ul style="list-style-type: none"> термінів. Звіт оформлений відповідно до вимог. Звіт здано на лабораторному занятті.
75-84 бали	<ul style="list-style-type: none"> Процедура проведення дослідження дотримана. Є незначні помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником. Є протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. Вказана інформація про досліджуваного. Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Зроблено якісний аналіз усіх показників. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, зазначаються типологічні особливості. Є рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. У звіті є незначні стилістичні та граматичні помилки, використано професійні терміни. Звіт оформлений відповідно до вимог. Звіт здано на лабораторному занятті.
71-74 бали	<ul style="list-style-type: none"> Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником. Є поверховий протокол дослідження (при потребі), заповнений власноруч дослідником. Вказана інформація про досліджуваного. Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Якісний аналіз показників поверховий. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища. Є загальні рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. У звіті є незначні стилістичні та граматичні помилки. Звіт оформлений відповідно до вимог. Звіт здано на лабораторному занятті.
60-70 бали	<ul style="list-style-type: none"> Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником. Є поверховий протокол дослідження (при потребі), заповнений власноруч дослідником. Вказана інформація про досліджуваного. Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Якісний аналіз показників поверховий. Зроблено інтерпретацію результатів, яка є повторенням якісного аналізу. У звіті є незначні стилістичні та граматичні помилки. Звіт оформлений відповідно до вимог. Звіт здано на лабораторному занятті.
0-59 балів	Є помилки у процедурі проведення, які вплинули на результат дослідження.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПМР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Тестове	1 бал	Правильна відповідь на тестове завдання.
	0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.
<i>Максимальна кількість балів</i>	20 балів	
Теоретичне	0-9 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	17-23 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
<i>Максимальна кількість балів</i>	30 балів	
Професійно-орієнтоване	50-46 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведено правильно, без помилок. • Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником. • Є протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. Протокол дослідження детальний, у ньому описано усі необхідні показники. • Вказана інформація про досліджуваного. • Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. • Зроблено якісний аналіз усіх показників. Аналіз детальний та послідовний. • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, описуються можливі причини такого результату, зазначаються типологічні особливості. • Є рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. Наведено приклади конкретних технік або завдань, які можуть бути використані. • Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.

	45-38 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Процедура проведення дослідження дотримана, дослідження проведене правильно, без помилок. • Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником. • Є протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Вказана інформація про досліджуваного. • Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. • Зроблено якісний аналіз усіх показників. • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, зазначаються типологічні особливості. • Є рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. • Звіт написаний стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
	30-37 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. • Є бланк відповідей, заповнений власноруч досліджуваним або дослідником. • Є поверховий протокол дослідження (при потребі), заповнений власноруч дослідником. • Вказана інформація про досліджуваного. • Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. • Якісний аналіз показників поверховий. • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища. • Є загальні рекомендації щодо проведення консультативної або корекційної роботи. • У звіті є незначні стилістичні та граматичні помилки.
	0-29 балів	Є помилки у процедурі проведення дослідження, які вплинули на результат.
Максимальна кількість балів	50 балів	
Всього	100 балів	

Рекомендована література:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 7 - 78.
2. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие / М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576б. (Серия «Кафедра психологии»).
3. Гэри Л.Уэлс, Элизабет Луус Полицейское опознание как эксперименты: социальная методология как основа для правильного проведения опознаний// Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – С. 505 – 520
4. Емельянов Ю.Н. Обучение общению в учебно-тренировочной группе// Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 414-424.
5. Зимбардо Ф. Стэнфордский тюремный эксперимент // Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – С. 296 - 320.
6. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 6 - 57.
7. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Минск: Харвест; Минск: АСТ, 2001. – 688 с.
8. Кузьмин Е.С. Связь социальной психологии с другими психологическими науками // Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000. – С. 9-15.
9. Лебедев-Любимов А. Психология рекламы. – СПб.: Питер, 2002.- 368 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
10. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 34-50.
11. Мейжис І. Соціальний капітал як предмет вивчення у соціальній психології. // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 2 (16), 2006. – с. 31-48.
12. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. - СПб.: Питер, 2000. – 336 с.
13. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 624 с.
14. Ольшанский Д.В. Психология масс. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с. – (Серия «Мастера психологии»).
15. Орбан-Лембрик Л.Е. Перспективні напрями розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства. // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 1, 2003, с. 5-27.
16. Орбан-Лембрик Л.Е. Перспективні напрями розвитку соціальної психології в контексті реальних потреб суспільства // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 2 (16), 2006. – с. 31-48.
17. Орбан-Лембрик Л.Е. Прикладна соціальна психологія: досвід та перспективи розвитку. // Соціальна психологія: Український науковий журнал, № 2 (16), 2006. – с. 31-48.
18. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
19. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – 528 с.
20. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. - СПб.: Питер, 1998. – 480 с.
21. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.:Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 200. – 512 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г.С. Введение в практическую психологию. – Екатеринбург: Деловая книга. – М.: Академия, 1995. – 224 с.
2. Айви А.Е., Айви М.Б., Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. – М., 2000 – 487 с.
3. Бакли Р., Кэйпл Дж. Теория и практика тренинга. - СПб.: Питер, 2002. – 352 с.

4. Бенедиктов Б.А. Психология обучения и воспитания в высшей школе. – Мн.: Высшая школа, 1983. – 224 с.
5. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
6. Бондаренко А.Ф. Личностное и профессиональное самоопределение отечественного психолога-практика // Моск. психотерап. журн. – 1993. – №1. – С. 63-77.
7. Борисова А.А. Восприятие эмоционального состояния человека по интонационному рисунку речи / Вопросы психологии. – 1989. – №1. – С.54-62.
8. Прохоров А.О. Психические состояния школьников и учителя в процессе их взаимодействия на уроке //Вопросы психологии. – 1990. - № 6. – С. 68 – 74.
9. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии / Под ред. Акад. БПА М.К. Тутушкиной. – СПб.: Издательство «Дидактика Плюс», 2001. – 352 с.
10. Психологічні основи сімейної психотерапії. Інструктивно-методичні матеріали з основ психотерапії / Укладач Н.Ф. Портницька. – Житомир, 2001. – 37 с.
11. Психологія особистості: словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
12. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. – СПб.: Изд-во “Питер”, 2000. – 656 с.
13. Рейноутер Дж. Это в ваших силах. Как стать собственным психотерапевтом: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1992. - 240 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронна хрестоматія до курсу.
2. <http://www.libbooks.ru>
3. <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/info.php?p=3313>
4. <http://psylib.myword.ru/>
5. <http://psy.piter.com>
6. <http://psychology.net.ru>
7. <http://www.psychology.ru>
8. <http://psy.rin.ru>
9. <http://www.psy-gazeta.ru>
10. <http://psy.1september.ru/>
11. <http://psycheya.ru>
12. <http://psylib.kiev.ua>
13. <http://www.lib.ru/PSIHO/>
14. <http://www.zovu.ru/psy/>

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ НАД ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИМ ЗАВДАННЯМ З КУРСУ
«СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ» (О.Г. Шмиглюк)**

1.1. БАЗОВА МЕТОДИКА ДО КУРСУ

Повна назва та автор	Вихідне джерело	Джерела з описом та прикладами застосування
<p>Методика інтерперсональної взаємодії Т. Лірі</p>	<p><i>Timothy Leary Interpersonal Diagnosis of Personality</i> <i>A Functional Theory and Methodology for Personality Evaluation</i> <i>A division of Wipf and Stock Publishers ,</i> <i>–7/30/2004. – 518 с.</i></p> <p>Червинская К.Р. Методика интерперсональных отношений: опыт эксплицирования знаний эксперта-психолога, интерпретационные схемы. Методическое пособие. – СПб.: Речь, 2008. – 160 с.</p>	<p>Джагинов Е.А., Гладков А.Г., Айвазян Т.А., Зайцев В.П. Сравнительное изучение различных методов оценки межличностных отношений у больных сердечно-сосудистыми заболеваниями // Психологический журнал. –1988. – № 4. – С. 83-88.</p> <p>Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – 2-е изд. перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2004. – 520 с.</p> <p>Ложкін Г.В., Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.</p>

Теоретичні засади та історія виникнення

Методика інтерперсональної взаємодії (Interpersonal Check List (ICL)) була запропонована американським вченим Тімоті Лірі у середині 1950-х років. Ця методика за своїми психодіагностичними функціями наближається до особистісних опитувальників. При створенні тесту автор опирався на положення соціокультурної теорії особистості, представником й основоположником якої є С. Салліван. В основі цієї теорії лежить уявлення про те, що соціокультурні умови мають вплив на розвиток і функціонування індивіда, а в основі порушень функціонування особистості лежать унікальні стилі міжособистісних відносин.

Враховуючи те, що особистість проявляється в певному стилі міжособистісної поведінки, який обумовлений оцінками і думками «значимих осіб», Т. Лірі систематизував емпіричні спостереження і запропонував так звану циркумплексну модель (circumplex model) міжособистісної взаємодії. В основу побудови циркумплексної моделі міжособистісної взаємодії Т. Лірі лягли наступні положення (Вассерман, Бочаров, Ткаченко, Червінська, 1995):

1. Всі комунікативні якості особистості мають певну якісну близькість чи віддаленість.
2. Якісно близькі властивості можуть різнитися за своєю інтенсивністю, ступенем вираженості чи прояву.
3. Сукупність якісно близьких інтерперсональних характеристик можуть бути об'єднанні у відносно однорідні групи, що являють собою типи міжособистісної поведінки.
4. Сукупність типів міжособистісної поведінки створює певну структуру.
5. Інтенсивність, вираженість чи прояв комунікативних характеристик відображає їх адаптивне чи дезадаптоване значення.

Типи міжособистісної взаємодії і відповідні їм характеристики представляються у вигляді секторів концентричних кіл. Кожен сектор цього кола відповідає певному типу інтерперсональної поведінки. Розподіл типів поведінки за секторами кіл не випадковий, а чітко відповідає циркумплексній моделі: кожен тип переходить в інший по колу (проти годинникової стрілки), а типи, представлені в протилежних секторах, мають суперечності. Розподіл характеристик всередині секторів обумовлено ступенем вираженості, загостреності міжособистісних якостей, тому по мірі віддаленості від центру до

периферії зростає акцентуованість та дезадаптованість.

Т. Лірі виділив вісім типів міжособистісної поведінки, систематизував їх у вигляді циркумплексної моделі і запропонував перелік із 128 прикметників, які характеризують різноманітні варіанти міжособистісної поведінки.

Вчений виділяє п'ять рівнів дослідження інтерперсональної поведінки особистості. Особливо значущими, з його точки зору, є 1,2 і 5.

Рівень 1 містить поведінку людей, яку безпосередньо можна спостерігати, тобто поведінка діагностується на підставі оцінок інших людей.

Рівень 2 пов'язаний з оцінкою власної поведінки або ж з оцінкою близьких людей – батька, матері, чоловіка і т. д.

Рівень 5 відображає моральні уявлення індивіда, його ідеальне «Я».

Відповідно до цих рівнів можна видозмінювати інструкцію та оцінювати відповідно себе, інших, моделювати власний ідеал.

Валідність цієї методики базувалася на концептуальному аналізі існуючих в англійській мові понять, які описують комунікативні характеристики людини. Тест проходив перевірку на конструктивну валідність шляхом зіставлення з даними обстеження за Мінесотським багатоаспектним особистісним опитувальником (MMPI).

Є дані про наявність зв'язку факторів розглянутого тесту з деякими показниками опитувальника «Шістнадцять особистісних факторів» Р. Кеттелла. Дослідження факторної валідності показало, що досліджувані показники пов'язані з двома біполярними факторами: «домінантність-підпорядкованість» і «дружність-ворожість». Це призвело до висновку про залежність стилів інтерперсональної поведінки від зазначених факторів. Комбінація цих чинників найбільше визначає вид дискограми, розділеної на квадранти вертикальним вектором (домінантність - підпорядкованість) і горизонтальним вектором (дружність-ворожість).

Ретестова надійність (інтервал ретесту – 10 днів) коливається за окремими показниками від 0,63 до 0,81. Коефіцієнти внутрішньої узгодженості для факторів, отриманих в ході дослідження при установці досліджуваному дати оцінку власного «Я», мають значення від 0,35 до 0,72, а в ситуації моделювання ідеалу «Я» – від 0,16 до 0,66.

Методика отримала широке розповсюдження, переведена багатьма мовами. Перші вітчизняні публікації щодо застосування методики та її модифікації відносяться до 1972 року. Були проведені дослідження в спортивних командах (Л.Н. Собчик, 1972, 1974), в психотерапевтичних групах у хворих із пограничними нервово-психічними розладами (Л.Н. Собчик та співавтори, 1975), подружніх парах (Г.С. Васильченко, Ю.А. Решетняк, 1972, 1979). Методика отримала широке застосування у сфері вивчення ставлення хворих до стилю психотерапевтичного впливу лікаря (Л.І. Вассерман, В.А. Ташликов, 1985), при дослідженні взаємостосунків у виробничих і студентських групах (М.С. Малешкіна, 1986).

Л.Н. Собчик (2003) адаптувала тест для російськомовної популяції, а в адаптованому вигляді методика отримала назву ДМС (діагностика міжособистісних стосунків). У дослідженнях наявні дані, які стосуються основних психометричних властивостей методики, та новий (у порівнянні з оригіналом, запропонованим Т. Лірі), інтерпретаційний підхід. Спираючись на положення С.Л. Рубінштейна про вроджені індивідуальні властивості, що опосередковують оволодіння соціальним досвідом, а також на принцип єдності соціальних і біологічних факторів у формуванні особистості, Л.Н. Собчик пропонує розглядати типологію стійких особистісних властивостей як інтеграцію провідних тенденцій, пов'язаних із емоційно-динамічними патернами, обумовленими типом вищої нервової діяльності, з індивідуально-особистісними властивостями, що додають специфіку стилю переживань, міжособистісній поведінці, мотивації.

Як вказує Л.Н. Собчик(2003), опитувальник проходив на валідність шляхом співставлення даних із результатами інших методик. Так, наприклад, виявлено зв'язок між типами інтеперсональної поведінки, запропонованими Т. Лірі, й індивідуально-особистісними паттернами, які проявляються аналогічними поведінковими характеристиками, методики «Індивідуально-типологічний опитувальник» (ІТО), теста Люшера, у відповідних підйомах шкал профілю СМІЛ і формулах теста Сонді.

Сфера застосування

Багатоаспектний характер методики дозволяє отримати дані про міжособистісні стосунки та

особистісні особливості, які є суттєвими для інтерперсональної взаємодії, виявляє зони актуальних особистісних конфліктів, рівень та направленість міжособистісних домагань, причини порушення спілкування у малих соціальних групах ступінь задоволеності собою в ситуаціях інтерперсональної взаємодії і рівень відображення змін інтерперсональних особистісних особливостей під впливом різноманітних факторів.

Адаптована методика Т. Лірі (ДМС) отримала широке застосування у різноманітних сферах:

- 1) дослідження стилю міжособистісної взаємодії льотного складу (Собчик, Лукьянова, 1978);
- 2) дослідження психотерапевтичних груп в процесі вивчення динаміки стану у хворих з межовими нервово-психічними розладами (Собчик, 2003);
- 3) дослідження особливостей взаємних оцінок подружніх пар в контексті проблем, пов'язаних із сексуальними розладами, здійснене Г.С. Васильченко і Ю.А. Решетняк (Собчик, 2003);
- 4) при вирішенні питань розстановки кадрів тест ДМС дозволяє: чітко структурувати склалася картину міжособистісних стосунків; виявляти реального лідера групи; визначити зону конфлікту і зрозуміти причини його виникнення; розпізнати антагоністично і колегіально налаштовані підгрупи; визначити ступінь згуртованості колективу (Собчик, 2003);
- 5) дослідження взаємостосунків між хворою особою і різними за стилем психотерапевтичними впливами лікарів (Вассерман, Бочаров, Ташликов, 1985);
- 6) дослідження інтерперсональних особливостей хворих із нервово-психічною патологією (Вассерман, Бочаров, Ткаченко, Червінська);
- 7) дослідження на контингенті військовослужбовців термінової служби, здійснене В.В. Куліковим (Собчик, 2003);
- 8) аналіз процесів соціальної перцепції (Методи дослідження міжособистісного сприйняття, 1984);
- 9) дослідження міжособистісних відносин у хворих із серцево-судинними хворобами (Собчик, 2003).

Опис методики

Методика призначена для вивчення стилю і структури міжособистісних відносин і їх особливостей, а також дослідження уявлень людини про саму себе, свого ідеального «Я», ставлення до самої себе. Методика також дозволяє виявити зони конфліктності людини.

Інструкція: Перед Вами опитувальник, що містить різні характеристики. Слід уважно прочитати кожен характеристику і подумати, чи відповідає вона Вашому уявленню про себе. Спробуйте проявити максимальну уважність і відвертість — «так» чи ні».

1.	Інші думають про неї з прихильністю.	65.	Любить давати поради.
2.	Справляє враження на оточуючих.	66.	Справляє враження значущості.
3.	Вміє розпоряджатися, наказувати.	67.	Любить повелительствувати.
4.	Вміє наполягти на своєму.	68.	Владна.
5.	Має почуття гідності.	69.	Хвалькувата.
6.	Незалежна.	70.	Гордовита, самовдоволена.
7.	Здатна сама подбати про себе.	71.	Думає тільки про себе.
8.	Може проявити байдужість.	72.	Хитра, розважлива.
9.	Здатна бути суворою.	73.	Нетерпима до помилок інших.
10.	Строга, але справедлива.	74.	Корислива.
11.	Може бути щирою.	75.	Відверта.
12.	Критична до іншим.	76.	Часто недружелюбна.
13.	Любить поплакатися.	77.	Озлоблена.
14.	Часто сумна.	78.	Любить скаржитись.
15.	Здатна виявляти недовіру.	79.	Ревнива.
16.	Часто розчаровується.	80.	Довго пам'ятає образи.
17.	Здатна бути критичною до себе.	81.	Схильна до самобичування.
18.	Здатна визнати свою неправоту.	82.	Сором'язлива.

19.	Охоче підпорядковується.	83.	Безініціативна.
20.	Поступлива.	84.	Лагідна.
21.	Вдячна.	85.	Залежна, несамостійна.
22.	Заохплюється, схильна до наслідування.	86.	Любить підкорятися.
23.	Ставиться з повагою.	87.	Надає іншим право приймати рішення.
24.	Така, що шукає схвалення.	88.	Легко потрапляє в халепу.
25.	Здатна до співпраці, взаємодопомоги.	89.	Легко піддається впливу друзів.
26.	Прагне ужитися з іншими.	90.	Готова довіритися будь-кому.
27.	Добррозичлива. Дружелюбна.	91.	Прихильна до всіх без розбору.
28.	Уважна, ласкава.	92.	Усім симпатизує.
29.	Делікатна.	93.	Прощає все.
30.	Підбадьорлива.	94.	Переповнена надмірним співчуттям.
31.	Чуйна до закликів про допомогу.	95.	Великодушна, терпима до недоліків.
32.	Безкорислива.	96.	Прагне бути покровителем.
33.	Здатна викликати захоплення.	97.	Прагне до успіху.
34.	Користується в інших повагою.	98.	Чекає захоплення від кожного.
35.	Володіє талантом керівника.	99.	Розпоряджається іншими.
36.	Любить відповідальність.	100.	Деспотична.
37.	Впевнена у собі.	101.	Сноб (судить про людей за рангом і достатком, а не за особистими якостями).
38.	Самовпевнена, напориста.	102.	Марнослава.
39.	Діловита, практична.	103.	Егоїстична.
40.	Любить змагатися.	104.	Холодна, черства.
41.	Стійка і крута, де треба.	105.	Уїдлива, насмішувата.
42.	Невблаганна, але неупереджена.	106.	Зла, жорстока.
43.	Дратівлива.	107.	Часто гнівлива.
44.	Відкрита, прямолінійна.	108.	Байдужа, нечутлива.
45.	Не терпить, щоб нею командували.	109.	Злопам'ятна.
46.	Скептична.	110.	Пройнята духом протиріч.
47.	На неї важко справити враження.	111.	Уперта.
48.	Легко ображається.	112.	Недовірлива, підозріла.
49.	Легко ніяковіє.	113.	Боязка.
50.	Не впевнена у собі.	114.	Сором'язлива.
51.	Поступлива.	115.	Відрізняється надмірною готовністю підкорятися.
52.	Скромна.	116.	М'якотіла.
53.	Часто вдається до допомоги інших.	117.	Майже ніколи і нікому не заперечує.
54.	Дуже шанує авторитети.	118.	Нав'язлива.
55.	Охоче приймає поради.	119.	Любить, щоб її опікали.
56.	Довірлива і прагне радувати інших.	120.	Надмірно довірлива.
57.	Завжди люб'язна в спілкуванні.	121.	Прагне здобути прихильність кожного.
58.	Цінує думку оточуючих.	122.	З усіма погоджується.
59.	Комунікабельна, уживлива.	123.	Завжди доброзичлива.
60.	Добросердна.	124.	Всіх любить.
61.	Добра, вселяє впевненість.	125.	Дуже поблажлива до оточуючих.
62.	Ніжна, м'якосердна.	126.	Намагається втішити кожного.
63.	Любить піклуватися про інших.	127.	Піклується про інших на шкоду собі.
64.	Безкорислива, щедра.	128.	Псує людей надмірною добротою

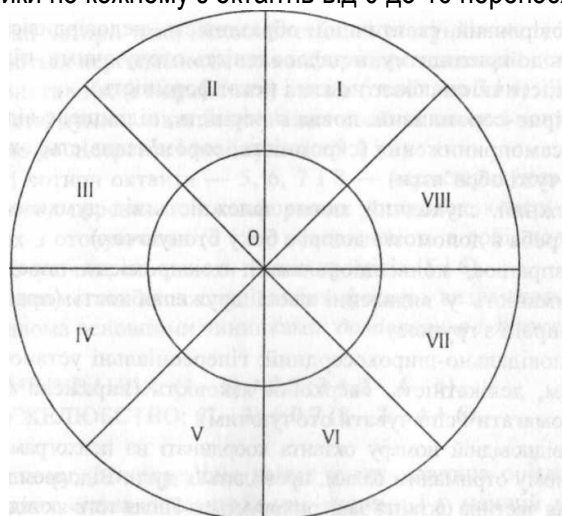
Реєстраційний бланк

									0	1	2	3	4	5	6
7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2
3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8
9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4
5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6
7	8	9	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28

Обробка й інтерпретація результатів. Після того, як Ви оціните себе, підраховуються бали за кожним з 8 октантів, наведених нижче на малюнку психограми методики. Кожний плюс («так») оцінюється в **1 бал**, таким чином, максимальна оцінка рівня – **16 балів**.

- 1 октант: питання 1-4, 33-36, 65-68, 97-100.
- 2 октант: питання 5-8, 37-40, 69-72, 101-104.
- 3 октант: питання 9-12, 41-44, 73-76, 105-108.
- 4 октант: питання 13-16, 45-48, 77-80, 109-112.
- 5 октант: питання 17-20, 49-52, 81-84, 113-116.
- 6 октант: питання 21-24, 53-56, 85-88, 117-120.
- 7 октант: питання 25-28, 57-60, 89-92, 121-124.
- 8 октант: питання 29-32, 61-64, 93-96, 125-128.

Отримані кількісні показники по кожному з октантів від 0 до 16 переносяться на психограму.

Психограма за тестом Т. Ліпі

Кожному з 8 октантів відповідає наступний тип міжособистісних відносин:

Отримані профільні оцінки наочно показують переважаючий стиль міжособистісних стосунків.

I. Авторитарний

0-8 балів. Упевнений в собі, наполегливий, цілеспрямований, може бути хорошим наставником і організатором. Володіє властивостями керівника.

9-12 балів. Домінантний, енергійний, успішний в справах, любить давати поради, у тому числі і небажані, вимагає до себе пошани, може бути нетерплячий до критики, йому властива переоцінка власних можливостей. Властиве використання активних і пасивних конфліктогенів спілкування.

13-16 балів. Владний, домінативний, деспотичний характер, всіх повчає, дидактичний стиль висловів, не схильний приймати поради інших, прагне лідерства і суперництва, керувати іншими, сильна особистість з рисами деспотизму. Високий ступінь використання різноманітних конфліктогенів спілкування й ескалації конфліктів.

II. Егоїстичний

0-8 балів. Упевнений, незалежний, орієнтований на себе, схильний до суперництва тип.

9-12 балів. Самовдоволенний, із вираженим почуттям власної гідності, переваги над оточуючими, з тенденцією мати особливу думку, відмінну від думки більшості і займати відособлену позицію в групі і в конфліктних ситуаціях.

13-16 балів. Прагне бути над всіма, самозакоханий, обачливий. До оточуючих відноситься відчужено. Зарозумілий, хвалькуватий, конфліктний. Понад міру використовує активні і пасивні конфліктогени спілкування.

III. Агресивний

0-8 балів. Упертий, наполегливий, цілеспрямований в досягненні мети, енергійний, безпосередній.

9-12 балів. Вимогливий, прямолінійний, відвертий, суворий і різкий в оцінці інших, негнучкий, схильний у всьому звинувачувати оточуючих, глузливий, іронічний, дратівливий, конфліктний.

13-16 балів. Надмірна завзятість, недружелюбність, жорсткість, ворожість у ставленні до оточуючих, нестриманість, запальність, агресивність, що доходять до асоціальної поведінки, висока конфліктність і крайній ступінь конфліктогенності спілкування.

IV. Підозрілий

0-8 балів. Реалістичний в думках і вчинках, критичний у ставленні до оточуючих, скептик.

9-12 балів. Виражена схильність до критицизму. Розчарований в людях, замкнений, прихований, образливий, що сприяє виникненню конфліктів з оточенням. Недовірливий до оточуючих, має труднощі в персональних контактах через підозрілість і страх неприйняття. Свій негативізм проявляє у вербальній агресії.

13-16 балів. Відчужений по відношенню, до ворожого і злобного світу, дуже підозрілий, украй образливий, що є щонайпотужнішим конфліктогеном спілкування і поширює конфліктні ситуації, схильний до сумніву у всьому, злопам'ятний, постійно скаржиться на всіх (шизоїдний тип характеру).

V. Покірний

0-8 балів. Скромний, боязкий, поступливий, емоційно стриманий, здатний підкорятися, не має власної думки, слухняно і чесно виконує свої обов'язки.

9-12 балів. Сором'язливий, покірливий, легко збентежується, схильний підкорятися більш сильному без урахування ситуації.

13-16 балів. Покірний, схильний до самознищення, слабовольний, схильний поступатися всім і у всьому, що породжує постійну внутрішню конфліктність, завжди ставить себе на останнє місце і засуджує себе, приписує собі провину, пасивний, прагне знайти опору в кому-небудь більш сильному.

VI. Залежний

0-8 балів. Конформний, м'який, чекає допомоги і порад, довірливий, схильний до захоплення оточуючими, ввічливий, потребує визнання.

9-12 балів. Слухняний, боязкий, безпорадний, не вміє проявити опір, щиро вважає, що інші завжди мають рацію.

13-16 балів. Невпевнений у собі, має нав'язливі страхи і внутрішні конфлікти, побоювання, турбується з будь-якого приводу, тому залежить від інших і чужої думки.

VII. Дружелюбний

0-8 балів. Схильний до співпраці, кооперації, гнучкий і компромісний у вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагне погоджуватися з думкою оточуючих, свідомо конформний, слідує умовам, правилам і принципам гарного тону у відносинах з людьми, ініціативний ентузіаст в

досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити увагу і любов, товариський, проявляє теплоту і дружелюбність у відносинах.

9-16 балів. Доброзичливий і люб'язний зі всіма, є орієнтований на ухвалу і соціальне схвалення, прагне задовольнити вимоги всіх, бути хорошим для всіх без урахування ситуації, мікрогрупи, має розвинуті механізми витіснення і придушення, емоційно лабільний (істероїдний тип характеру).

VIII. Альтруїстський

0-8 балів. Відповідальний по відношенню до людей, делікатний, м'який, добрий, емоційне відношення до людей проявляє в співчутті і співпереживанні (емпатії), симпатії, турботі, ніжності, уміє підбадьорити і заспокоїти оточуючих, безкорисливий і чуйний.

9-16 балів. Гіпервідповідальний, завжди приносить в жертву свої інтереси, прагне допомогти і співчувати всім, нав'язливий в своїй допомозі і дуже активний по відношенню до оточуючих, що нерідко виступає як конфліктоген спілкування, неадекватно приймає на себе відповідальність за інших (може бути тільки зовнішня маска, потаємна, прихована особистість протилежного типу).

Вміст октантів на психограмі:

I. Владний, лідируючий: догматизм і деспотичність, нетерплячість до критики, переоцінка власних можливостей (хороший керівник; порадник, наставник й організатор).

II. Незалежний, домінуючий: самозадоволення, відчуття переваги по відношенню до оточуючих, відособлена позиція в групі (впевнений, незалежний, схильний до суперництва)

III. Прямолінійно-агресивний: надмірна завзятість, недружелюбність, нестриманість, запальність (щирість, безпосередність, наполегливість в досягненні мети)

IV. Недовірливий, скептичний: образливість, недовірливість, схильність до критицизму, незадоволеність оточуючими, підозрілість (реалістичність, скептицизм і неконформність)

V. Покірно-сором'язливий: повна покірність, підвищене відчуття вини, самоприниження (скромність, сором'язливість, охоче виконує чужі обов'язки)

VI. Залежний, слухняний: повна залежність від думки оточуючих (потреба в допомозі і довірі з боку оточуючих)

VII. Співпрацює, конвенціональний: компромісна поведінка, нестриманість у виявленні своєї дружелюбності (прагнення до співпраці з групою)

VIII. Відповідально-щиросердний: гіперсоціальні установки, альтруїзм, делікатність, надмірна обов'язковість (виражена готовність допомагати і співчувати оточуючим).

На відповідній номеру октанта координаті на психограмі, на рівні, відповідному отриманим балам, проводяться дуги. Відокремлена дугою внутрішня частина октанта заштриховується. Після того, як відзначені всі отримані при дослідженні результати і є заштрихованою внутрішня, центральна, частина кола психограми до рівня, обкресленого дугами, виникає подібність до віяла. Самі заштриховані октанти відповідають переважному стилю міжособистісних стосунків конкретного індивіда.

Характеристики, що не виходять за межі 8 балів, властиві гармонійним і неконфліктним особам.

Показники, що перевищують 8 балів, свідчать про акцентуацію властивостей, що виявляються відповідним октантом. Бали, що досягають рівня 14-16, свідчать про труднощі соціального пристосування і високу схильність до конфліктогенності спілкування і до продукування й ескалації конфліктів.

Низькі показники по всіх октантах (0-3 бал) можуть бути результатом прихованості і невідвертості випробовуваного.

Якщо у психограмі немає октантів, заштрихованих вище за 4 бали, то дані сумнівні в плані їх достовірності, і Ви не в достатній мірі були відверті.

Перші чотири типи міжособистісних стосунків 1, 2, 3 і 4 відзначаються переважанням не конформних тенденцій і схильністю до диз'юнктивних (конфліктних) виявів (особливо 3 і 4), більшою незалежністю думки, завзятістю у відстоюванні власної точки зору, тенденцією до лідерства і домінування 9 і 2).

Інші чотири октанти – 5, 6, 7 і 8 – характеризують протилежну картину: переважання конформних установок, конгруентність в контактах з оточуючими (7 і 8), невпевненість в собі, податливість думці оточуючих, схильність до компромісів (5 і 6).

За допомогою двох спеціальних формул визначаються показники за двома основними чинниками: *домінування і дружелюбство*.

ДОМІНУВАННЯ: $(1 - 5) + 0,7 (3 + 2 - 4 - 6)$.

ДРУЖЕЛЮБСТВО: $(7 - 3) + 0,7 (8 - 2 - 4 + 6)$.

В цілому, інтерпретація цього тесту повинна орієнтувати на переважання одних показників над іншими й меншою мірою – на абсолютні величини.

Діагностичні можливості та обмеження

Методика дозволяє виявити рівень і напрямок міжособистісних домагань, зони конфліктів, а також причини нездорового психологічного клімату в сім'ї, проблематичність у взаєминах керівника і підлеглого тощо. Методика може бути корисною при вивченні співвідношення уявлення людини про себе з уявленнями про неї інших членів групи (сім'ї), що важливо для аналізу процесів соціальної перцепції. В якості детермінант на рівні малих контактних спільнот виступають групові соціальні характеристики суб'єктів і об'єктів сприйняття, які, у свою чергу, є діяльнісно опосередкованими.

На думку Л.М. Собчик, застосування методики ДМС у сімейному консультуванні виявило її ефективність. Крім констатації міжособистісного конфлікту, методика дозволяє глибше зрозуміти причини психологічної несумісності, які можуть ховатися як в різних характерах і поведінкових патернах членів сім'ї, так і в наявності в одного з них внутрішньоособистісної неконгруентності (внутрішнього конфлікту).

1.2. ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЗАВДАННЯ З КУРСУ «СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Клієнтський запит

Ви працюєте психологом у виправній колонії для неповнолітніх дівчат. До Вас звернувся керівник відділу кадрів колонії із проханням: «...До нас було направлено 3-х претендентів на вакантну посаду вихователя (Світлану В., Яну С., Марину М.). Усі троє мають позитивні характеристики з місць навчання, успішно пройшли співбесіду з керівництвом закладу, у ході якої було з'ясовано, що особистісні та професійні якості претенденток відповідають вимогам які висуваються до посади вихователя. Але маючи вже великий досвід роботи у цій сфері, знаю, що велике значення для компетентного виконання професійних обов'язків має такий показник, як уміння налагоджувати стосунки з вихованками і персоналом колонії. Порекомендуйте мені, хто із претенденток оптимально підходить для роботи у нас».

Обов'язкова програма при виконанні завдання:

1. Вивчіть стиль міжособистісних відносин претендентів на вакантну посаду вихователя колонії для неповнолітніх. Визначте особливості міжособистісних відносин, які мають конструктивний вплив на виконання професійних обов'язків.
2. Дослідіть наявність зон конфліктності у претенденток, особливості їх уявлень про себе, ставлення до самого себе.
3. У ході дослідження скористайтесь діагностичною процедурою Т. Лірі.
4. Змодельуйте консультативну бесіду з керівником колонії за результатами проведеного дослідження

ХІД РОБОТИ НАД ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИМ ЗАВДАННЯМ

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

1.1. Категоріально-термінологічне до визначення проблеми, з якою звернулися до психолога

Клієнт (К.): Хочу з Вами проконсультуватися щодо підбору кадрів на посаду вихователя колонії.

Психолог (П.): Так, я Вас слухаю.

К.: Є три претендентки на цю посаду: Світлана, Яна та Марина. Усі троє успішно пройшли співбесіду, мають позитивні характеристики з місць навчання. Особистісні та професійні якості дівчат відповідають вимогам які висуваються до посади вихователя. Але маючи вже великий досвід роботи у цій сфері, знаю, що велике значення для компетентного виконання обов'язків має такий показник як вміння налагоджувати взаємостосунки із вихованками та персоналом. Допоможіть мені розібратися із тим, хто із претенденток найоптимальніше підходить для роботи у нас.

П.: Наскільки я Вас зрозуміла, всі три претендентки формально відповідають вимогам, які ставляться представникам цього виду діяльності, тобто вихователям колонії для дівчат. На основі проведених співбесід, аналізу характеристик з місць навчання та проходження практик, і Світлана, і Яна, і Марина однаковою мірою здатні компетентно виконувати професійні обов'язки.

К.: Саме так, до такого висновку ми прийшли використовуючи професіограму «вихователів колонії»

П.: Так, але на цей момент вас хвилює питання здатності претенденток налагоджувати взаємостосунки безпосередньо із вихованками колонії та колегами.

К.: Ви мене правильно зрозуміли. Справа в тому, що контингент, як Ви розумієте, у нас специфічний. І досить часто молоді вихователі стикаються з проблемою знаходження «спільної мови» з нашими вихованками, до яких необхідний індивідуальний підхід.

П.: Тобто у Вас виникають сумніви з приводу того, чи зможуть нові спеціалісти компетентно виконувати свої обов'язки та ефективно налагоджувати взаємостосунки?

К.: Можливо і так. Але насамперед, я просто хочу бути впевненою у тому, що ми візьмемо на роботу кваліфікованого працівника.

П.: Опишіть Ваше бачення кваліфікованого працівника. Яким він має бути та як саме йому необхідно взаємодіяти із колегами та вихованками?

К.: Дуже важливо, щоб ця людина була хорошим наставником, лідером, вміла організувати дівчат і була би прикладом для наслідування. У взаємостосунках схильна до співпраці, гнучка і

компромісна у вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, відповідальна по відношенню до людей.

Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою, та визначення напрямків практичної роботи психолога

Опис меж компетенції

Психолог. З метою вивчення стилю й особливостей міжособистісних відносин, а також виявлення зон конфліктності претенденток ми проведемо психодіагностичне дослідження. На основі отриманих результатів ми зможемо надати психологічну характеристику досліджуваних, які дозволять Вам прийняти рішення про зарахування претендентів на посаду.

Визначення напрямків практичної роботи

Напрямок практичної роботи	Обґрунтування
Дослідницька робота	Дослідження стилю міжособистісних відносин за методикою Інтерперсональної взаємодії Т. Лірі
Консультативна робота	Бесіда з керівником виховної колонії для неповнолітніх дівчат за результатами проведеного дослідження.

Перелік очікуваних результатів

Психолог. Дослідження, яке ми плануємо провести, дозволить нам отримати ряд важливих результатів:

- визначити стиль й особливості міжособистісних стосунків претендентів на вакантну посаду вихователя;
- виявити наявність зон конфліктності претенденток;
- надати інформацію про притаманні претенденткам стилі міжособистісних стосунків.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

2.1. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик

Дисципліна	Модуль	Тема	Зміст питань
Соціальна психологія	Спілкування у системі міжособистісних стосунків та соціальних відносин	Психологічний вплив на особистість та групу у процесі спілкування	Поняття психологічного впливу на особистість і групу у соціальній психології. Міжособистісний вплив та способи протистояння йому: психологічна конструктивність-неконструктивність впливу; види психологічного впливу та протистояння йому
	Соціальна психологія груп.	Мала група в контексті соціально-психологічного пізнання. Динамічні характеристики малої соціальної групи	Динамічні процеси в малій групі: механізми розвитку (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику); механізми стабілізації (конформність; сумісність і спрацьованість; згуртованість). Нормативний вплив у групі: вплив норм групової більшості; вплив норм меншості. Керівництво і лідерство у малих групах: особливості керівництва і лідерства у групі; стилі і типологія лідерства.
	Особистість у системі соціальних зв'язків	Особливості практичного застосування соціально-психологічних знань у розв'язанні прикладних	Виконання професійно-орієнтованих завдань у відповідності до запропонованого алгоритму

Дисципліна	Модуль	Тема	Зміст питань
		завдань	
Психологія праці	Методологічні основи психології праці	Розвиток суб'єкта праці	Основні етапи розвитку суб'єкта праці. Особистісні особливості передумови професійної компетентності. Суб'єктивна установка, продуктивність праці, задоволеність працею. Індивідуально-психологічні властивості суб'єкта праці.
	Психологія професійної діяльності	Соціально-психологічні проблеми взаємовідносин у трудовому колективі	Соціально-психологічні феномени в групі. Психологія ділового спілкування. Методи забезпечення результативного спілкування: встановлення контакту; поглиблення контакту; завершення контакту. Формування професійних вмінь та навичок. Вправи для розвитку та вдосконалення професійно-важливих якостей
Психодіагностика	Загальні основи психодіагностики	Психодіагностика як наука та практична діяльність	Вимоги до проведення психодіагностичного дослідження. Етап збору даних у психодіагностичному дослідженні. Етап переробки та інтерпретації даних. Етап прийняття рішення. Етичні аспекти психодіагностичного дослідження.

2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми

Бібліографічний опис джерела	Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми
Навчально-методична та довідкова література	
Філоненко М. Психологія спілкування. Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.	У підручнику охоплено широке коло психологічних проблем спілкування. Висвітлюються теоретичні та методологічні аспекти процесу спілкування, шляхи його оптимізації. Особливу увагу приділено специфіці міжособистісного спілкування в професіях типу «людина-людина», а саме - звертається особлива увага на психологічні аспекти спілкування в медичній та педагогічній галузях суспільного життя. Підібрано й адаптовано комплекс психотехнічних вправ, що дають можливість певною мірою ефективно спілкуватися, запобігати конфліктам, оптимізувати діяльність. Містяться психологічні вправи і запитання, комплекс психодіагностичного інструментарію, короткий термінологічний словник.
Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 432 с.	Підручником є систематичний курс соціальної психології. Викладаються фундаментальні проблеми (спілкування, соціальна психологія груп, соціальна психологія особи). Характеризуються предмет соціальної психології, історичні віхи її розвитку, методологія і методи дослідження.
Бодалев А.А. Личность и общение/ А.А. Бодалев. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 272 с.	Основними процесами, за допомогою яких людина сприймає і переробляє інформацію, що поступає від іншої людини, є відчуття, сприйняття, уявлення, мислення. Щоб розкрити процес пізнання людини людиною, потрібно простежити особливості формування образу людини і поняття про нього як про особу у індивіда, що взаємодіє з ним.
Чуфаровский Ю.В. Юридическая психология. - М., 1999. / http://yurpsy.akadmvd.uz/files/xrest/2/109.htm	Розглядаються особливості такого напряму юридичної психології як пенітенціарна. Дається характеристика психології засуджених, аналізуються та описуються завдання та фактори ресоціалізації.
Обозов Н.Н. Психология	Розглядаючи питання психологічної культури стосунків між людьми,

Бібліографічний опис джерела	Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми
межличностных отношений. – К.: Рад. школа, 1990. – 192с.	– автор виділяє три типи особи, показує способи поведінки кожної з них в буденних умовах, конфліктних і стресових ситуаціях. У книзі досліджуються проблеми популярності особи, сумісності - несумісності з врахуванням індивідуальних особливостей. Розкривається механізм міжособових стосунків в групах, колективах, організаціях, даються рекомендації по виявленню і вирішенню конфліктів.
Фахова періодична література	
Бодалев А. А. Психология межличностных отношений (к 100-летию со дня рождения В. Н. Мясищева) // Вопросы психологии. – 1993. – №2.	Один із найважливіших напрямів в діяльності В.М. Мясищева – вивчення системи стосунків особистості. Значення цієї роботи особливо велике в даний час, коли долається розрив між вивченням організму людини і дослідженнями його як особи, суб'єкта діяльності, індивідуальності. В.М. Мясищев сформулював одне з найважливіших у вітчизняній психології, принципових положень теорії особи. Він підкреслював, що система об'єктивних соціальних стосунків, в яку виявляється включеною кожна людина з часу свого народження і до смерті, формує його суб'єктивні стосунки до всіх сторін реальності. І ця система стосунків людини до навколишнього світу і до самого себе завжди найбільш специфічна характеристика саме особи. Розкриваючи суть поняття "відношення" в психології, В.М. Мясищев вказував на те, що воно є однією з форм віддзеркалення людиною дійсності, що оточує її.
Бодалев А. А. О взаимосвязи общения и отношения // Вопросы психологии. – 1994. – №1. – С. 122-127.	Коли говорять про спілкування, то зазвичай мають на увазі взаємодію між людьми, яка здійснюється за допомогою засобів мовної і немовної дії. Найважливішою психічною складовою відношення, в чому збігаються думки багатьох учених, виявляється мотиваційно-емоційний компонент, який сигналізує про валентність відношення, — позитивну, негативну, суперечливу або байдужу.
Кучинская Е. В. Отношение к социальной среде у несовершеннолетних правонарушителей с корыстной ориентацией // Вопросы психологии. – 1996. – №4. – С. 55-62.	Сучасний період характеризується значним зростанням злочинності серед неповнолітніх, і особливо такий її різновид, як корислива. Істотним чинником зростання даного вигляду злочинності в даний час є різке погіршення економічної ситуації в країні, падіння життєвого рівня більшості сімей і неможливість для багатьох неповнолітніх законним шляхом задовольнити свої матеріальні потреби
Чирков В. И. Межличностные отношения, внутренняя мотивация и саморегуляция // Вопросы психологии. – 1997. – №3. – С. 102 – 111.	Будь-яка діяльність людини протікає в певному соціальному оточенні при взаємодії з іншими людьми. Це може бути сім'я, дитячий сад, школа, робота. Наскільки міжособові стосунки, що існують між людьми, впливають на характер їх мотиваційних станів? Які особливості цих стосунків роблять найбільший вплив на мотивацію? Чи позначаються індивідуальні особливості взаємодіючих людей на особливості протікання різних мотиваційних станів? Ось питання на які відповідає дана стаття.
Тихонов А.П. Личность и межличностные отношения: Психологическое исследование соционического похода. // Соционика, ментология и психология личности. – 2000. – № 6. – //http://www.socioniko.net/ru/artic	Ця стаття є продовженням циклу "ТІМ і його місце в структурі особи" і є спробою оглядово-аналітичного психологічного дослідження соціонічного підходу у вивченні особи і міжособових стосунків. Детально розглянуті психологічні поняття "особа", "структура особи", "міжособові стосунки". Позначені "концептуальні мости" між поняттями ТІМ, темперамент, характер, особа.

Бібліографічний опис джерела	Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми
les/tikh-lich.html	
Вузькоспеціалізована література	
Ушатиков А.И., Казак Б.Б. Основы пенитенциарной психологии. – Рязань, 2001.- 554 с.	Розглядаються психологічні особливості засуджених, зумовлені їх віком і статтю. Розуміння віку та статі, їх врахування під час організації виправлення засуджених
Беличева С.А. Основы превентивной психологии. – М.: Социальное здоровье России, 1994. – 224 с.	Книга знайомить з новою галуззю прикладного психологічного знання – превентивної психологією. Розкриті соціально-психологічні характеристики сімей, дітей, підлітків, групи соціального ризику, показані шляхи їх педагогічної для підтримки, корекції, реабілітації.
Замула С. Професійна підготовка пенітенціарного персоналу у процесі профілактики впливу кримінальної субкультури на неповнолітніх засуджених // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. Науково-практичний журнал. – 2010. – № 4. – С.53-60	У статті наведені результати дослідницько-експериментальної роботи щодо підвищення рівня ефективності професійної підготовки персоналу виховних колоній у процесі профілактики впливу кримінальної субкультури на неповнолітніх засуджених
Internet-джерела	
Рабочая книга пенитенциарного психолога / Под ред. Мокрецова А.И., Голубева В.П., Шамиса А.В. – М., 1998. // http://yurpsy.akadmvd.uz/files/xrest/2/110.htm	Практика вживання психологічних методів в роботі пенітенціарних психологів. Психологічні методи вивчення особи в умовах пенітенціарної установи. Класифікаційні групи засуджених і рекомендації по виправній дії на них. Використання психологічної інформації в діяльності органів внутрішніх справ. Методи виявлення психологічних особливостей засуджених, сприяючих їх соціальній дезадаптації. Участь психологів у вирішенні питань кадрового підбору співробітників для роботи в пенітенціарних установах.
Білик М. Особистісні чинники формування ідейно-політичних настановлень студентської молоді // http://www.politik.org.ua/vidmagcontent.php3?m=6&n=47&c=9 90	На основі емпіричного дослідження аналізуються основні особистісні чинники формування та прояву ідейно-політичних настановлень студентської молоді: когнітивний стиль, стиль міжособистісної взаємодії, ціннісно-сміслові орієнтації особистості. Проаналізовано психологічний зміст взаємозв'язку ідейно-політичних настановлень та особистісних характеристик студентської молоді. Виокремлено психологічні особливості прихильників певних ідейно-політичних течій.
Собчик Л.Н. Теория ведущих тенденций как основа методологии психодиагностического исследования // Московский психологический журнал. – №3 // http://magazine.mospsy.ru/nomer3/sob_03.shtml	Описується концепція цілісної особи, в основі якої лежать провідні тенденції, пронизуючі "дерево особи" різними характеристиками, – від природжених, кореневих типологічних властивостей, що визначають не лише індивідуальний стиль мотиваційної, емоційної, когнітивної і поведінкової субструктур, але і основну спрямованість соціальної активності людини, а також що обмежують кількість мір вибору при формуванні клінічних проявів більшості психічних розладів.
Собчик Л.Н. ДМО (Диагностика Межличностных Отношений // http://psyfac.com/blog/testoteka/65.html	Описується методика ДМС

Припущення щодо причин виникнення проблеми.

Можна припустити, що основною причиною виникнення тривожності керівника відділу кадрів

колонії з приводу підбору персоналу є специфічність контингенту вихованців, до яких необхідно мати індивідуальний підхід. А також можливий попередній досвід невідповідності очікувань клієнта від працівників та результатів їх взаємодії із вихованками колонії та колегами.

2.3. Консультація з фахівцями

Потреби у консультації з фахівцями-суміжниками немає.

2.4. Складання розгорнутого плану виконання завдання, підбір методів та аналіз ресурсів

Етап роботи	Методи та процедури	Необхідні ресурси
Підготовка та планування дослідження стилю міжособистісних відносин за методикою інтерперсональної взаємодії Т. Лірі	Аналіз запиту клієнта; підбір та аналіз літератури з цієї проблеми. Визначення методологічних засад дослідження.	Література з описом методики інтерперсональної взаємодії Т. Лірі
Організація та проведення дослідження	Бесіда з претендентками на посаду. Проведення опитування за стандартною процедурою методики інтерперсональної взаємодії Т. Лірі	Бланки методики, інструкція до методики, ручки або олівці
Аналіз результатів дослідження	Кількісний аналіз результатів дослідження Аналіз якісних показників результатів дослідження	Заповнені бланки дослідження та таблиці для кількісної обробки даних. Література з проблем обробки та інтерпретації результатів дослідження
Бесіда з керівником колонії за результатами проведеного дослідження	Консультативна бесіда	Текст повідомлень результатів дослідження

2.5. Передбачення проблемних моментів

Проблемні моменти	Причини виникнення	Можливості уникнення
Недовіра досліджуваних до психолога	Упереджене ставлення до професії психолога, низький рівень психологічної культури учасників дослідження	Встановлення психологічного контакту з досліджуваними. Пояснення мети даної процедури
Надання соціально бажаних відповідей	Бажання отримати роботу та виглядати з кращого боку	
Сумніви керівника щодо достовірності отриманих результатів	Високий рівень тривожності керівника. Недовіра до діагностичної процедури.	Ознайомлення керівника з тим, що для дослідження використано стандартизований та валідизований діагностичний інструмент. Навести приклади застосування цієї методики для виявлення особливостей міжособистісних відносин

2.6. Підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання

Етап роботи	Матеріали
Організація та проведення дослідження	Бланки методики, інструкція до методики, ручки або олівці
Бесіда з керівником колонії за результатами проведеного дослідження	Текст повідомлень результатів дослідження

III. ЕТАП ВИКОНАННЯ

3.1. Збір емпіричних даних

Було проведено дослідження стилю міжособистісних стосунків трьох претенденток на посаду вихователя в дитячій колонії.

Бланк відповідей №1

№	Так	№	Так	№	Так	№	Так	№	Так	№	Так
1	+	23	+	45	+	67		89	+	111	+
2	+	24	+	46		68		90		112	
3	+	25	+	47		69		91		113	
4	+	26	+	48		70		92		114	+
5	+	27	+	49		71		93		115	
6	+	28		50		72		94		116	
7	+	29	+	51	+	73		95	+	117	
8		30	+	52	+	74		96	+	118	
9	+	31	+	53	+	75		97	+	119	
10	+	32		54		76		98	+	120	
11	+	33		55	+	77		99		121	
12	+	34	+	56	+	78		100		122	
13	+	35	+	57	+	79	+	101		123	
14		36	+	58	+	80		102	+	124	+
15		37	+	59	+	81	+	103		125	
16		38		60	+	82	+	104		126	+
17	+	39		61	+	83		105		127	
18	+	40		62		84		106		128	
19		41	+	63	+	85		107			
20	+	42		64	+	86		108			
21	+	43	+	65	+	87		109			
22		44		66		88	+	110			

Октанта	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Бал	10	5	6	4	8	7	9	9

Домінування = I - V + 0,7 x (VIII + II - IV - VI) = 10-8 + 0,7 x (9+5-4-7) = 4,1;

Дружелюбність = VII - III + 0,7 x (VIII - II - IV + VI) = 9-6 + 0,7 x (8-5-4+7) = 7,2

Бланк відповідей №2

Прізвище,ім'я Яна С.. Вік 24 роки

Дата 17.01.2012

№	Так	№	Так	№	Так	№	Так	№	Так	№	Так
1	+	23		45		67		89	+	111	
2	+	24		46		68		90		112	
3		25	+	47		69		91		113	
4		26		48		70	+	92		114	+
5	+	27		49		71		93		115	
6	+	28		50		72		94		116	
7		29	+	51	+	73		95		117	
8		30		52	+	74	+	96		118	
9	+	31		53	+	75		97	+	119	+
10		32		54		76		98		120	
11		33		55		77		99		121	
12		34	+	56		78		100		122	
13	+	35	+	57	+	79	+	101		123	
14		36		58		80		102	+	124	+
15		37	+	59		81	+	103		125	
16		38	+	60		82	+	104		126	+
17	+	39		61		83		105		127	
18	+	40		62		84		106		128	
19		41	+	63		85		107	+		
20	+	42		64		86		108			
21	+	43		65	+	87		109			
22		44		66		88	+	110			
Октанта	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII			
Бал	6	6	4	2	8	4	4	2			

Домінування = I - V + 0,7 x (VIII + II - IV - VI) = 6 - 8 + 0,7x(2+6-4) = 0,8

Дружелюбність = VII - III + 0,7 x (VIII - II - IV + VI) = 4 - 4 + 0,7x(2-6-2+4) = -1,4

Бланк відповідей №3

Прізвище,ім'я Марина М.. Вік 24 роки

Дата 17.01.2012

№	Так	№	Так	№	Так	№	Так	№	Так	№	Так
1	+	23		45	+	67	+	89	+	111	+
2		24		46	+	68		90		112	+
3		25	+	47	+	69		91		113	
4		26	+	48		70	+	92		114	+
5	+	27		49		71		93		115	+
6	+	28		50	+	72		94		116	
7		29	+	51	+	73		95		117	
8		30		52	+	74	+	96		118	+
9	+	31		53		75		97	+	119	+
10	+	32		54		76		98		120	+
11		33	+	55	+	77	+	99		121	
12		34		56	+	78	+	100		122	+
13	+	35		57	+	79	+	101		123	
14	+	36		58		80		102	+	124	+
15	+	37		59		81	+	103		125	
16		38		60		82	+	104		126	+

17		39		61		83	+	105		127	+
18		40		62	+	84		106	+	128	
19	+	41		63		85		107	+		
20	+	42	+	64		86	+	108			
21	+	43		65	+	87	+	109			
22	+	44		66		88	+	110	+		
Октанта	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII			
Бал	12	5	3	2	3	1	4	7			

Домінування = I - V + 0,7 x (VIII + II - IV - VI) = 12-3+0,7x(7+5-2-1)=15,3

Дружелюбність = VII - III + 0,7 x (VIII - II - IV + VI) = 4-3+0,7x(7-5-2+1)=1,7

3.2. Аналіз та інтерпретація отриманих даних

Після проведення дослідження за методикою Інтерперсональної взаємодії Т. Лірі нами були отримані кількісні показники по дискограмах досліджуваних, на основі яких ми зробили якісний аналіз:

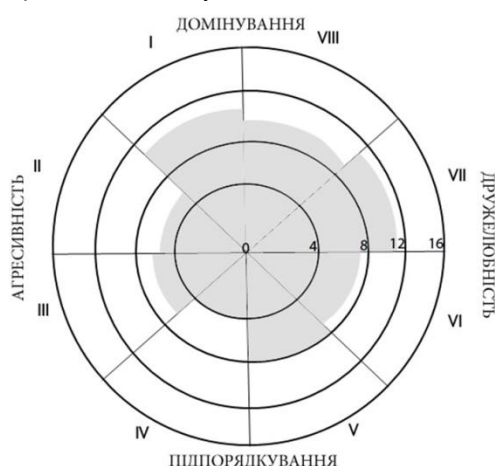

Рис 1. Дискограма «Я-реальне» Досліджувана 1

Досліджувана №1 Світлана («Я –Реальне»)

При описі досліджуваною аспекту «Я-реальне» (Рис. 1) діагностуються високі показники октанта, а також простежуються три піки на октантах I, VIII та VII.

Таким чином, досліджувана сприймає себе як домінуючу, доброзичливу і гіпервідповідальну особистість. Проаналізуємо отримані в результаті проведеного дослідження дані по кожній із октант.

Визначальними своїми особистісними особливостями досліджувана вважає:

- домінуючість, енергійність, успішність в справах; любов до надання порад, у тому числі і небажаних, вимога до себе пошани, нетерплячість до критики, переоцінка власних можливостей, а також використання активних і пасивних конфліктогенів спілкування (**I Авторитарний (10 балів)**);
- впевненість, незалежність, орієнтованість на себе, схильність до суперництва (**II. Егоїстичний (5 балів)**);
- наполегливість, цілеспрямованість в досягненні мети, енергійність, безпосередність (**III Агресивний (6 балів)**);
- реалістичність в думках і вчинках, критичність у ставленні до оточуючих, скептичність (**IV Підозрілий (8 балів)**);
- скромність, боязкість, поступливість, емоційну стриманість, здатною підкорятися, не має власної думки, слухняно і чесно виконує свої обов'язки. (**V Покірний (4 балу)**);
- конформність, м'якість, очікування допомоги і порад, довірливість, схильність до захоплення оточуючими, ввічливість, потреба визнання (**VI Залежний (7 балів)**);
- доброзичливість і люб'язність зі всіма, орієнтованість на похвалу і соціальне схвалення, прагнення задовольнити вимоги всіх, бути хорошою для всіх без урахування

ситуації, мікрогрупи, має розвинуті механізми витіснення і придушення, емоційно лабільна (істероїдний тип характеру) (**VII Дружелюбний (9 балів)**).

– гіпервідповідальність, завжди приносить в жертву свої інтереси, прагне допомогти і співчувати всім, нав'язла в своїй допомозі і дуже активна по відношенню до оточуючих, що нерідко виступає як конфліктоген спілкування, неадекватно приймає на себе відповідальність за інших (може бути тільки зовнішня маска, потаємна, прихована особистість протилежного типу). (**VIII Альтруїстський (9 балів)**).

Отримані дані носять дещо суперечливий характер, що може свідчити про наявність інтрапсихічних конфліктів.

Простежується *проблема авторитету*: можливо прагнення до авторитарності, влади як компенсація власного безсилля; *проблема емоційної залежності від оточуючих*: витіснення потреби у вираженні своєї індивідуальності призводить до прояву несамостійності та підвищеної потреби у допомозі інших

Досліджувана №2 Яна С. Я-реальне

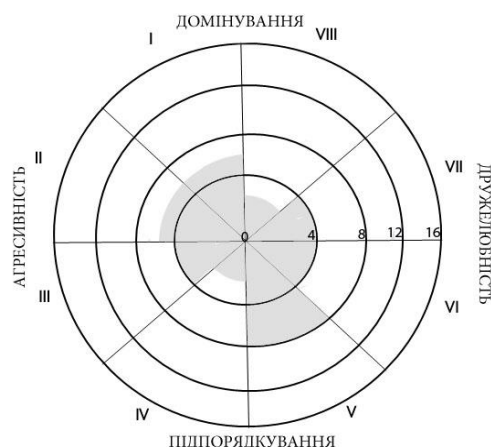

Рис. 2. Дискограма «Я-реальне» Досліджувана 2

При описі досліджуваною аспекту «Я-реальне» (Рис 2) діагностуються помірні показники октант, а також простежуються три піки на октантах I, II, V.

Таким чином, досліджувана сприймає себе як домінуючу, незалежну та сором'язливу особистість. Проаналізуємо отримані в результаті проведеного дослідження дані по кожній із октант.

Визначальними своїми особистісними особливостями досліджувана вважає:

– впевненість в собі, наполегливість, цілеспрямованість, можливість бути хорошим наставником і організатором, наявність властивостей керівника (**I Авторитарний (6 балів)**);

– впевненість, незалежність, орієнтування на себе, схильність до суперництва (**II Егоїстичний (6 балів)**);

– впертість, наполегливість, цілеспрямованість в досягненні мети, енергійність, безпосередність (**III Агресивний (4 бали)**);

– реалістичність в думках і вчинках, критичність у ставленні до оточуючих, скептичність (**IV Підозрілий (2 бали)**);

– скромність, боязкість, поступливість, емоційна стриманість, здатність підкорятися, відсутність власної думки, слухняність і чесність при виконанні своїх обов'язків (**V Покірний (8 балів)**);

– конформність, м'якість, очікування допомоги і порад, довірливість, схильність до захоплення оточуючими, ввічливість, потреба у визнанні (**VI Залежний (4 бали)**);

– схильність до співпраці, кооперації, гнучкість і компромісність у вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагнення бути у згоді з думкою оточуючих, свідомо конформна, слідує умовам, правилам і принципам хорошого тону у відносинах з людьми, ініціативна, ентузіастка в досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити увагу і любов, товариська, проявляє теплоту і дружелюбність у відносинах (**VII Дружелюбний (4 бали)**);

– відповідальність по відношенню до людей, делікатність, м'якість, доброта, емоційне відношення до людей, що проявляється у співчутті і співпереживанні (емпатії), симпатії, турботі,

ніжності, умінні підбадьорити і заспокоїти оточуючих, безкорисливості та чуйності (**VIII Альтруїстський (2 бали)**).

Така суперечність самоопису досліджуваної вказує на наявність таких внутрішніх конфліктів та проблем:

– *проблема авторитету*: можливо прагнення до авторитарності, влади як компенсація сором'язливості та невпевненості у собі;

– *проблема хворобливого самолюбства* (незадоволеності своїм положенням в очах оточуючих). Конфлікт між потребою у самореалізації, з одного боку, та проявом покірності, самоприниження і почуття провини – з іншого боку;

– *проблема незалежності-підкорення*: витіснення потреби у допомозі та довірі оточуючих призводить до прояву суперництва і, можливо, займання відособленої позиції у групі.

Досліджувана №3 Марина М Я-Реальне

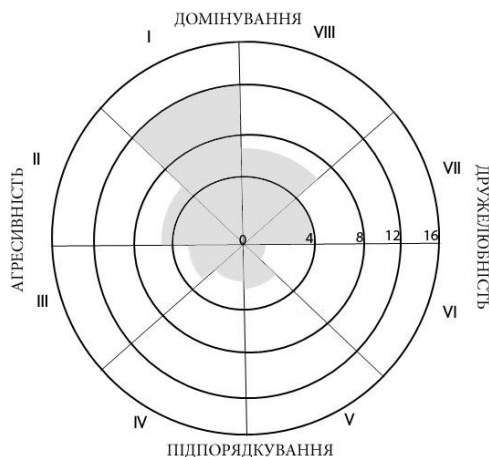

Рис. 3. Дискограма «Я-реальне» Досліджувана 3

При описі досліджуваною аспекту «Я-реальне» (Рис 3) діагностуються високі показники октант, а також простежуються два піки на октантах I, VIII.

Таким чином, досліджувана сприймає себе як авторитарну та чуйну особистість. Проаналізуємо отримані в результаті проведеного дослідження дані по кожній з октант.

Визначальними своїми особистісними особливостями досліджувана вважає:

– домінантність, енергійність, успішність у справах; любов до надання порад, у тому числі небажаних, вимога до себе пошани, нетерплячість до критики, переоцінка власних можливостей, а також використання активних і пасивних конфліктогенів спілкування (**I Авторитарний (12 балів)**);

– впевненість, незалежність, орієнтованість на себе, схильність до суперництва (**II Егоїстичний (5 балів)**);

– упертість, наполегливість, цілеспрямованість в досягненні мети, енергійність, безпосередність (**III Агресивний (3 бали)**);

– реалістичність у думках і вчинках, критичність у ставленні до оточуючих, скептичність. (**IV Підозрілий (2 бали)**);

– скромність, боязкість, поступливість, емоційна стриманість, здатність підкорятися, відсутність власної думки, слухняність і чесність при виконанні своїх обов'язків (**V Покірний (3 бали)**);

– конформність, м'якість, очікування допомоги і порад, довірливість, схильність до захоплення оточуючими, ввічливість, потреба у визнанні (**VI Залежний (1 бал)**);

– схильність до співпраці, кооперації, гнучкість і компромісність у вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагнення погоджуватися з думкою оточуючих, свідомо конформна, слідує умовам, правилам і принципам гарного тону у відносинах з людьми, ініціативна, ентузіастка в досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити увагу і любов, товариська, проявляє теплоту і дружелюбність у відносинах (**VII Дружелюбний (4 бали)**);

– відповідальність по відношенню до людей, делікатність, м'якість, доброту, емоційне відношення до людей, що проявляється у співчутті і співпереживанні (емпатії), симпатії, турботі,

ніжності, умінні підбадьорити і заспокоїти оточуючих, безкорисливості та чуйності (VIII Альтруїстський (7 балів)).

Уявлення досліджуваної про себе не має протиріч, що може говорити про цілісність і прагнення до особистісного росту.

IV. ЗВІТНО-ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП

4.1 Представлення результатів людині, яка звернулася із запитом

Підсумкова консультативна бесіда з керівником відділу кадрів колонії для неповнолітніх дівчат за результатами проведеного дослідження

П.: Ми завершили дослідження стилів міжособистісних стосунків за допомогою методики Інтерперсональної взаємодії Т. Лірі. Діагностика проводилася з трьома претендентками на посаду вихователя колонії, які попередньо вдало пройшли співбесіду.

К.: Так, і які результати Ви отримали? Ми можемо когось із них взяти?

П.: Зараз я Вам надам психологічну характеристику кожної із претенденток, на основі яких ви зможете визначитися із тим, хто оптимально підходить до виконання обов'язків вихователя.

Досліджувана №1

Досліджувана №2

Досліджувана №3

К.: Добре, ознайомте мене з результатами проведеного дослідження.

П.: Ви можете подивитися на графічне представлення отриманих результатів. У відповідності з результатами можна констатувати, що у міжособистісній взаємодії у досліджуваної №1 переважає орієнтація на дружелюбність, а у претендентів №2 і №3 – на домінування.

К.: А ви можете детальніше розказати, що це значить?

П.: Досліджувана 1 описує себе як домінуючу, енергійну, успішну в справах; таку, що полюбляє надавати поради, у тому числі і небажані, вимагає до себе пошани, нетерпляча до критики, схильна до переоцінки власних можливостей, а також використовування активних і пасивних конфліктогенів спілкування, реалістична в думках і вчинках, критична у ставленні до оточуючих, скептична. Претендентка проявляє доброзичливість і люб'язність зі всіма, орієнтована на похвалу і соціальне схвалення, прагне задовольнити вимоги всіх, бути хорошою для всіх без урахування ситуації, має розвинуті механізми витіснення і придушення, емоційно лабільна; гіпервідповідальна, завжди приносить в жертву свої інтереси, прагне допомогти і співчувати всім, нав'язла у своїй допомозі і дуже активна по відношенню до оточуючих, що нерідко виступає як конфліктоген спілкування, неадекватно приймає на себе відповідальність за інших (може бути тільки зовнішня маска, потаємна, прихована особистість протилежного типу)

Простежується проблема авторитету: можливо, прагнення до авторитарності, влади як компенсація власного безсилля; проблема емоційної залежності від оточуючих: витіснення потреби у вираженні своєї індивідуальності призводить до прояву несаможитності та підвищеної потреби у допомозі інших

К.: Зрозуміло, а що Ви можете мені сказати про наступну претендентку?

П.: Досліджувана 2 визначальними своїми особистісними особливостями вважає: скромність, боязкість, поступливість, емоційну стриманість, здатність підкорятися, відсутність власної думки, слухняність і чесність при виконанні своїх обов'язків. Водночас вона описує себе як впевнену, наполегливу, цілеспрямовану, незалежну, схильну до суперництва, вважає, що може бути хорошим наставником і організатором, має властивості керівника

Така суперечність самоопису досліджуваної може вказувати на наявність наступних внутрішніх конфліктів та проблем:

- проблема авторитету: можливо прагнення до авторитарності, влади як компенсація сором'язливості та невпевненості у собі;
- проблема хворобливого самолюбства (незадоволеності своїм положенням в очах оточуючих). Конфлікт між потребою у самореалізації, з одного боку, та проявом покірності, самоприниження і почуття провини, з іншого боку;
- проблема незалежності-підкорення: витіснення потреби у допомозі та довірі оточуючих призводить до прояву суперництва і, можливо, займання відособленої позиції у групі.

К.: А по третій претендентці чим Ви можете мене порадувати?

П.: Досліджувана 3 визначальними своїми особистісними особливостями вважає: домінантність, енергійність, успішність в справах; любов до надання порад, у тому числі і небажаних, вимагає до себе пошани, нетерпима до критики, переоцінює власні можливості, а також використовує активні і пасивні конфліктогени спілкування, проявляє відповідальність по відношенню до людей, делікатність, м'якість, доброту, емоційне відношення до людей, що проявляється у співчутті і співпереживанні (емпатії), симпатії, турботі, ніжності, умінні підбадьорити і заспокоїти оточуючих, безкорисливості та чуйності

Уявлення досліджуваної про себе не має протиріч, що може говорити про цілісність та прагнення до особистісного росту.

К.: І кого із трьох претенденток Ви мені можете порекомендувати на цю посаду?

П.: Беручи до уваги критерії особливостей взаємодії, які Ви сформуливали на нашій першій зустрічі, можна говорити про те, що вони у більшій мірі наявні у претендентки №2. Вона описує себе як гарного наставника, організатора. У взаємостосунках схильна до співпраці, кооперації, гнучка і компромісна у вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, відповідальна по відношенню до людей. Але самоопис досліджуваної вказує на наявність внутрішніх конфліктів, які можуть позначитися на міжособистісних стосунках: поведінка претендентки у різних ситуаціях може бути непередбачуваною.

Досліджувана №1 сприймає себе як домінантну, доброзичливу і гіпервідповідальну особистість. Простежується проблема авторитету та проблема емоційної залежності від оточуючих, поведінка претендентки у різних ситуаціях може бути непередбачуваною.

Досліджувана № 3 сприймає себе як авторитарну і чуйну особистість, в уявленнях про себе не має протиріч, що може говорити про цілісність та прагнення до особистісного росту

К.: Тобто однозначно ми не можемо віддати перевагу комусь одному? Хоча для мене картина стає більш зрозумілою.

П.: Отже, Ви вже можете прийняти рішення?

К.: Не зовсім, я вагаюсь між другою та третьою претендентками...

П.: У цій ситуації можу порекомендувати Вам, взяти обох досліджуваних на випробний термін, а вже за результатами роботи ви зможете зробити остаточні висновки.

К.: Дякую Вам за консультацію. Я саме так і вчиню!

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ

Підсумкова рефлексія позитивних моментів (що саме вдалося зробити, чого досягти, від чого отримати професійне задоволення)

Насамперед я задоволена тим, що на етапі аналізу літератури мені вдалося знайти роботу самого автора, Тімоті Лірі *Interpersonal Diagnosis of Personality A Functional Theory and Methodology for Personality Evaluation By Leary*, що було не так просто.

Вважаю, що я на належному рівні побудувала первину бесіду. У запиті клієнта простежувалося бажання перекласти відповідальність за прийняття рішення на психолога, але мною були чітко розмежовані межі компетентності консультанта.

Під час виконання професійно-орієнтованого завдання я зіткнулася із труднощами графічного оформлення результатів дослідження, але за допомогою кваліфікованої консультації колеги я засвоїла тонкощі роботи із фотешопом. Цікаво те, що я давно вже хотіла розібратися із цією програмою, але все не вистачало часу, а завдяки моїй роботі над інтерпретацією результатів дослідження за методикою Т. Лірі я просто була «змушена» в короткий термін оволодіти навиками роботи у фотешопі.

Психодіагностичний етап виявився одним із простих. Я використала адаптовану методику Т. Лірі, на основі запропонованого ключа підрахувала результати і зробила якісний аналіз отриманих результатів.

Думаю, що мені вдалося на належному рівні провести підсумкову консультативну бесіду з керівником відділу кадрів колонії для неповнолітніх дівчат. Хоча спочатку у мене були сумніви у тому як повідомити клієнту результати дослідження через те, що ні одна із претенденток на 100% не відповідає висунутим вимогам. Затратила на це багато часу, але, здається, змогла так побудувати бесіду і знайшла такі слова, що керівник відділу кадрів мене зрозуміла.

Програма саморозвитку

Складові навчально-професійних умінь та професійно важливі якості, які потрібно було б розвинути	В чому полягали труднощі	План заходів для саморозвитку	Терміни	Критерії самоконтролю
Теоретично-професійне мислення	Я відчула, що для виконання професійно-орієнтованого завдання загальних знань про міжособистісні стосунки та особливості роботи психолога з професійного відбору у пенітенціарних установах недостатньо	<p>Систематично переглядати періодичні видання з психології, а також звернути увагу на статті з юридичної психології і вивчати роботи, у яких описані проблеми міжособистісних відносин та особливості використання психологічних знань під час підбору персоналу в пенітенціарних установах.</p> <p>Перелік періодичних видань:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Вопросы психологии». 2. «Психологический журнал». 3. «Журнал практического психолога». 4. «Журнал прикладной психологии» 5. «Практична психологія та соціальна робота». <p>Ознайомитися із сайтом: Юридическая психология и не только...</p> <p>http://yurpsy.akadmvd.uz/files/ucheb/prevent/prevent.htm</p>	протягом періоду навчання в університеті (2 дні на місяць)	<ul style="list-style-type: none"> - каталог психологічної літератури з питань міжособистісної взаємодії (бібліографія, анотації); - каталог психологічної літератури з питань професійного підбору персоналу(бібліографія, анотації); - електронна бібліотека літератури з психології; - конспекти опрацьованих першоджерел.
Зібраність	Я виконувала професійно-орієнтоване завдання за рахунок особистого часу, відведеного на відпочинок	Ретельно планувати робочий день і тиждень та здійснювати поточний і підсумковий аналіз дотримання розроблених планів.	постійно	<ul style="list-style-type: none"> - вміння раціонально розподіляти час; - вміння вибудовувати реалістичний план робочого дня та тижня; - навички дотримання розроблених планів; - вміння гнучко корегувати розроблені плани протягом робочого дня і тижня

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ФАЛЬКОВСЬКА Людмила Миколаївна
ШМИГЛЮК Оксана Геннадіївна

Методичні рекомендації з курсу

«Соціальна психологія»

Надруковано з оригінал-макету автора

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул.. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія ЖКТ №10 від 07.12.04
електронна пошта (e-mail): zu@zu.edu.ua